
Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:1

Offentlighet för handlingar och arkiv

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas kyrkostyrelsens skrivelse *Ändringar i kyrkoordningen m.m.*, KsSkr 2016:3, avsnitt 1, *Offentlighet för handlingar och arkiv*. I skrivelsen föreslås ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om offentlighet för handlingar, undantag från offentlighet för handlingar, register och arkiv. Förslagen medför ett språkligt och innehållsligt närmande till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Utskottet ställer sig bakom kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) enligt *bilaga 1*.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2016:3, Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 1, Offentlighet för handlingar och arkiv

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2016:3, avsnitt 1 i Kr 2016:1y, *bilaga 2*.

Bakgrund

De kyrkliga arkiven är en betydelsefull del av vårt nationella kulturarv. I de statliga utredningar som föregick relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten konstaterades att det rör sig om ett omfattande material som har växt fram kontinuerligt under århundradena och som speglar växlingarna när det gäller Svenska kyrkans uppgifter och förvaltning, likaväl som samhällsutvecklingen i stort. Arkiven fyller därför en viktig funktion när det gäller att belysa såväl kyrkans som samhällets utveckling och det är angeläget att möjlighet finns att ta vara på de kunskaper och erfarenheter som kan vinnas ur materialet. De kyrkliga arkiven används för olika ändamål och de är av stort värde, inte minst från forskningssynpunkt. (SOU 1997:43 s. 153 f)

I samband med kyrka-statreformen beslutade riksdagen att en inomkyrkligt reglerad offentlighetsprincip skulle gälla efter reformen även för handlingar som då skulle vara ”kyrkans” handlingar och inte omfattas av de statliga reglerna (prop. 1997/98:116 s. 62 f.). Den konstruktion som valdes var en grundläggande bestämmelse i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan om vars och ens rätt att ta del av kyrkans handlingar och med möjlighet för kyrkan att själv reglera begränsningar i den rätten inom några uttryckligt angivna områden.

För att den inomkyrkliga offentlighetsprincipen skulle fungera krävdes att kyrkans handlingar skulle hållas väl ordnade och säkert arkiverade efter reformen. Därför beslutades också att en grundläggande reglering om kyrkans arkiv skulle finnas i nämnda lag. Avsikten var att de kyrkliga arkiven skulle hanteras på i princip samma sätt som myndighetsarkiv (prop. 1997/98:116 s. 67 och 113).

Genom tillkomsten av kyrkoordningen 1999 fick den inomkyrkliga offentlighetsprincipen ett mer konkret innehåll. I kyrkoordningens 53–55 kapitel finns bestämmelser om bl.a. begränsningar i rätten att ta del av kyrkans handlingar, om diarieföring av handlingar och om vården av kyrkans arkiv. Många av dessa bestämmelser har hämtats från motsvarande statlig reglering i tryckfrihetsförordningen, den tidigare gällande sekretesslagen (1980:100) och arkivlagen (1990:782). Ett antal förändringar har skett av bestämmelserna sedan deras tillkomst, men någon mer allmän översyn av regleringen har inte gjorts.

Svenska kyrkan har som långsiktigt mål att övergå till elektronisk hantering och arkivering av dokument. Därför pågår nu ett projekt om gemensamt arkiv, diarium och dokumenthantering (GADD) där såväl den nationella nivån som några stift och ett antal församlingar deltar. Avsikten är att handlingar som har inkommit till eller upprättats hos Svenska kyrkan elektroniskt, också ska bevaras elektroniskt. På sikt ska också ett system för långsiktigt bevarande (ett ”e-arkiv”) kunna omhänderta det som finns i diarie-, ärende- och dokumenthanteringssystemet och dessutom ta emot leveranser från Svenska kyrkans övriga verksamhetssystem. Detta förutsätter ett mer likartat arbetssätt hos kyrkans olika delar men också i vissa fall tydligare regler när det gäller registrering av handlingar och arkivering.

Definition av handling

Gällande bestämmelser

I 53 kap. 5 § i kyrkoordningen regleras att med handling avses en sådan framställning i skrift och bild eller en sådan teknisk upptagning som förvaras hos Svenska kyrkan, och är att anse som inkommen till eller upprättad hos Svenska kyrkan. Definitionen av termen handling ansluter till motsvarande definition för termen allmän handling i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. I 3 § arkivlagen anges att en myndighets arkiv bildas av de allmänna handlingarna från myndighetens verksamhet och på motsvarande sätt bildas Svenska kyrkans arkiv av handlingar från kyrkans verksamhet. Enligt kyrkoordningens förarbeten (CsSkr 1999:3 s. 2–434) är innebörden av de olika termerna ”förvaras”, ”inkommen” och ”upprättad” avsedd att vara densamma som i tryckfrihetsförordningen.

Vilka handlingar som inte anses vara handlingar enligt kyrkoordningen regleras i 53 kap. 6 §. I förarbetena till dessa bestämmelser anges att lydelsen ansluter till motsvarande definition för termen allmän handling i 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

I 2 kap. 10 § andra stycket tryckfrihetsförordningen regleras att säkerhetskopior inte är att se som en allmän handling. Motsvarande reglering saknas i kyrkoordningen.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att det från kyrkoordningens definition av handling ska göras undantag för

- vad som har överlämnats till arkiv inom Svenska kyrkan uteslutande för forsknings- och studieändamål, och
- vad som förvaras hos Svenska kyrkan endast i syfte att kunna återskapa information som har gått förlorad i kyrkans ordinarie system för automatiserad behandling av information (säkerhetskopia).

Om en handling hanteras av en enhet inom Svenska kyrkan bara som ett led i en administrativ tjänst för en annan kyrklig enhet, föreslår kyrkostyrelsen att handlingen endast ska anses som förvarad och inkommen till eller upprättad hos den enhet som tjänsten utförs för.

Donerade arkivhandlingar

Arkiv och samlingar från enskilda personer eller organisationer med koppling till Svenska kyrkans verksamhet kan vara ett värdefullt komplement till det kulturarv som kyrkans arkiv utgör. Därför anser kyrkostyrelsen att det är lämpligt att Svenska kyrkan har möjlighet att ta emot donationer av enskilda arkiv. Även om offentlighet är en självklar utgångspunkt, kan det i vissa fall finnas skäl för att göra vissa inskränkningar, t.ex. om den som donerar ett enskilt arkiv har särskilda krav vilkas uppfyllelse är en förutsättning för att arkivet ska doneras. För att möjliggöra ett mottagande av sådana handlingar föreslår kyrkostyrelsen en ändring i kyrkoordningen. En motsvarande reglering finns på den statliga sidan där arkiven också görs tillgängliga för användarna i möjligaste mån.

Enligt kyrkostyrelsens mening övergår inte handlingar i enskilda arkiv till att bli ”handlingar” i kyrkoordningens mening eftersom de inte är inkomna i den mening som annars avses i de bestämmelser som definierar en kyrkans handling. Vidare menar kyrkostyrelsen att om handlingarna förvaras för annans räkning eller om de har överlämnats uteslutande för forsknings- eller studieändamål så bör frågan om hur öppet detta privata arkiv ska vara styras av vad parterna kommer överens om och inte den inomkyrkliga offentlighetsprincipen och bestämmelserna i kyrkoordningen om undantag från offentlighet respektive i kollektivavtalet om tystnadsplikt. Kyrkostyrelsen föreslår att det bör införas ett undantag i 53 kap. 6 § i kyrkoordningen så att material som har överlämnats till Svenska kyrkan uteslutande för forsknings- och studieändamål inte ska ses som inkomna handlingar. Med den föreslagna bestämmelsen får Svenska kyrkan samma möjligheter som statliga myndigheter att omhänderta material av särskilt intresse för kulturarv och forskning med syfte att bevara och tillhandahålla det.

Säkerhetskopior

Regler gällande säkerhetskopior saknas idag i kyrkoordningen vilket kan skapa oklarheter i de fall handlingar begärs ut från en säkerhetskopia. Säkerhetskopierad information behöver enligt kyrkostyrelsens bedömning inte vara föremål för insyn. Säkerhetskopierad information hanteras utanför den kyrkliga enhetens egentliga verksamhet i enda syfte att kunna användas då det finns behov av att återskapa informationen, t.ex. efter ett systemhaveri. Endast om material från en säkerhetskopia återförs och på nytt blir en del av enhetens ordinarie verksamhet finns det ett allmänt intresse av att kunna ta del av informationen (jämför prop. 2009/10:58 s. 19 f.).

Kyrkostyrelsen föreslår att det i 53 kap. 6 § ska införas ett undantag från bestämmelserna om vad som ska anses som en handling.

Kyrkliga enheters s.k. servicebyråverksamhet

Inom Svenska kyrkan pågår sedan flera år ett arbete med att frigöra resurser till församlingens grundläggande uppgift genom att effektivisera administrationen. En växande del av denna samverkan är inrättandet av s.k. servicebyråer. En servicebyrå tillhandahåller administrativa tjänster åt en eller flera organisatoriska delar av Svenska kyrkan och är alltså inte att se som en egen juridisk person. I takt med framväxten av servicebyråerna har frågan väckts om handlingar som inkommer till servicebyrån ska anses inkomna till den organisatoriska del som tillhandahåller servicebyrån eller till den organisatoriska del som handlingen avser. Idag saknas särskilda regler för hur sådana handlingar ska hanteras. För att sådana frågor inte ska hindra den samverkan som servicebyråerna bidrar till föreslår kyrkostyrelsen att det införs en ny paragraf i 53 kap. i kyrkoordningen. Den föreslagna bestämmelsen innebär att om en handling hanteras av en enhet inom Svenska kyrkan bara som ett led i en administrativ tjänst för en annan kyrklig enhet, ska handlingen endast anses som förvarad och inkommen till eller upprättad hos den enhet som tjänsten utförs för.

Undantag från offentlighet

Gällande bestämmelser m.m.

I 54 kap. 4 d § i kyrkoordningen anges att i verksamhet som avser framställning av statistik gäller förbud mot att röja uppgift som avser en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Förbudet gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider skada eller men. Denna regel omfattar framtagning av statistik och reglerar att enskilda som bidragit med uppgifter av personlig eller ekonomisk natur inte ska riskera att deras uppgifter lämnas ut, som exempelvis vid enkätsvar. Någon reglering gällande uppgifter från exempelvis intervjuer som nedtecknats eller sparats på band i forskningssyfte finns dock inte i kyrkoordningen.

Det kan noteras att de forskningsprojekt som bedrivs inom ramen för Svenska kyrkans verksamheter ska följa de av Vetenskapsrådet framtagna riktlinjer som gäller god forskningssed. Detta säkerställer andra forskares tillgång till resultat samtidigt som sekretess, tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet respekteras.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att ett förbud mot att röja uppgifter i kyrkans forskningsverksamhet införs i kyrkoordningen.

Svenska kyrkans nationella nivå bedriver bl.a. teologisk, religionssociologisk och kyrkohistorisk forskning. Kyrkostyrelsen anser att handlingar som har tillkommit inom ramen för Svenska kyrkans forskningsverksamhet och som innehåller uppgifter om enskilda i vissa fall bör kunna undantas från den offentlighet som stadgas i 53 kap. i kyrkoordningen. I 24 kap. offentlighets- och sekretesslagen finns ett antal regler gällande olika forskningssammanhang och statistik. I kyrkoordningen finns regler gällande hantering av personliga uppgifter vid framställning av statistik men det saknas regler om hur personliga uppgifter ska hanteras i forskningssammanhang.

Med dagens reglering menar kyrkostyrelsen att risken är stor att dessa handlingar innehållande personliga uppgifter inte undantas från den inomkyrkliga offentlighetsprincipen. I den av kyrkostyrelsen föreslagna nya paragrafen nämns även förbud mot

att röja ”därmed jämförbara förhållanden”. Detta är uppgifter som kan knytas till den enskilda personen och som exempelvis kan vara uppgifter om närstående till personal eller uppgift i form av fotografisk bild. Mot bakgrund av detta föreslår kyrkostyrelsen införandet av en kyrkoordningsbestämmelse om förbud mot att röja uppgifter i forskningsverksamhet.

Registrering av handlingar

Gällande bestämmelser

I kyrkoordningens 55 kap. 3 § regleras vilka handlingar som ska diarieföras. När en handling har kommit in till eller upprättats hos Svenska kyrkan ska den utan dröjsmål registreras i ett diarium. Undantag från skyldigheten att registrera handlingar gäller dock handlingar vars innehåll skyddas av förbud enligt 54 kap. 1 § i kyrkoordningen (handlingar som rör bikt och enskild själavård). Reklam, cirkulär och liknande handlingar som uppenbarligen saknar intresse i kyrkans verksamhet och handlingar som uppenbart har sänts fel och ska returneras eller sändas vidare till rätt adress ska inte registreras. Upptagningar för automatisk databehandling med uppgifter från den allmänna folkbokföringen som ska föras in i kyrkobokföringsregistret och handlingar som inte innehåller uppgifter för vilka det råder ett förbud mot att röja och som förvaras så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om en handling har kommit in eller upprättats ska inte heller registreras. Bestämmelsen motsvarar den tidigare gällande 15 kap. 1 § sekretesslagen. Enligt kyrkoordningens förarbeten var ingen ändring i sak avsedd (CsSkr 1999:3 s. 440). Bestämmelserna i 15 kap. 1 § sekretesslagen finns i dag i bl.a. 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

I 55 kap. 4 § i kyrkoordningen finns bestämmelser om uppgifter som ska finnas i diariet.

I 55 kap. 5 § i kyrkoordningen stadgas att kyrkans arkiv bildas av handlingar som har registrerats enligt 3 §, handlingar som har undantagits från registrering med stöd av 3 § 5, och övriga handlingar som kyrkan beslutar att ta om hand för arkivering.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår ändringar i bestämmelserna om vilka handlingar som ska registreras. Ändringarna som föreslås är följande:

- termen diarium utmönstras och ersätts av termen register,
- bestämmelsen om undantag från registrering av vissa massuppgifter från den allmänna folkbokföringen utmönstras och ersätts av ett bemyndigande för kyrkostyrelsen att utfärda bestämmelser på området, och
- en ny bestämmelse införs med innebörden att om en enhet inom Svenska kyrkan hos en annan kyrklig enhet har omedelbar tillgång till en elektronisk handling, ska handlingen registreras endast av den enhet som har gjort upptagningen tillgänglig för den andra enheten.

Diarium, register och masshanterade handlingar

I Svenska kyrkan registreras handlingar idag i fler system än det som vanligtvis benämns diarium. För att inte i onödan ta resurser inom Svenska kyrkan i anspråk, bl.a. servrar, finns det enligt kyrkostyrelsen anledning att se över bestämmelserna i kyrkoordningen avseende registrering av handlingar.

I offentlighets- och sekretesslagen har reglerna getts en modernare språklig utformning och termen diarium används inte. En anpassning av den inomkyrkliga regleringen till den som gäller i 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen skulle

enligt kyrkostyrelsen tydliggöra att det är möjligt för t.ex. en församling eller ett stift att ha flera register som tillsammans visar på helheten av de handlingar som är inkomna hos eller upprättade där. En förutsättning bör dock även fortsättningsvis vara att ett register ska uppfylla de krav på registrets innehåll som ställs i 55 kap. 4 § i kyrkoordningen.

När det gäller bestämmelsen 55 kap. 3 § 4 i kyrkoordningen om undantag från registrering av vissa massuppgifter från den allmänna folkbokföringen, bedömer kyrkostyrelsen att den bör utmönstras och ersättas med ett bemyndigande för kyrkostyrelsen att utfärda bestämmelser på området (se nedan).

Kyrkostyrelsens förslag till ändringar i bestämmelserna om registrering av handlingar medför ett behov av en följdändring i bestämmelserna om vilka uppgifter som ska finnas i registret om kyrkans arkiv.

Handlingar hos flera kyrkliga enheter

Kyrkostyrelsen föreslår att det införs en ny paragraf, 6 a §, i 53 kap. i kyrkoordningen med innebörden att en handling endast ska registreras hos den enhet som har gjort handlingen tillgänglig. En motsvarande reglering för handlingar hos det allmänna finns i 5 kap. 1 § andra stycket offentlighets- och sekretesslagen.

Bemyndigande avseende registrering av handlingar

Gällande bestämmelser

Som nämnts ovan infördes bestämmelserna i 55 kap. 3 § i kyrkoordningen med 15 kap. 1 § sekretesslagen som förebild. Vid införandet av bestämmelsen i kyrkoordningen gjordes dock vissa avsteg från den statliga regleringen. Nämda reglering är i sak densamma som i dag framgår av 5 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. I likhet med vad som gällde enligt 15 kap. 1 § sekretesslagen föreskrivs i 5 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen att om det finns särskilda skäl får regeringen meddela föreskrifter om att handlingar av ett visst slag, som finns i betydande omfattning hos en myndighet, inte behöver registreras enligt 1 §. I 2 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) har regeringen med stöd av detta föreskrivit om undantag från registrering i vissa fall, t.ex. i fråga om socialnämndernas handlingar som hör till enskildas personakter. Det saknas i dag en motsvarande reglering i kyrkoordningen. I stället anges det uttryckligen i kyrkoordningen att ett visst slag av ”massuppgifter” som härrör från folkbokföringen får undantas från registrerings-skyldigheten.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att kyrkostyrelsen ges rätt att utfärda närmare bestämmelser om registrering av handlingar. Vidare föreslår kyrkostyrelsen att den också ska ges rätt att i sådana bestämmelser besluta om att handlingar av ett visst slag som finns hos Svenska kyrkan inte behöver registreras om det finns särskilda skäl.

Den 1 januari 2016 upphörde staten att folkbokföra på församling. Sedan dess har Svenska kyrkan själv att hänföra sina medlemmar i rätt församling. Som en del i detta arbete tar Svenska kyrkan emot aviseringar från Skatteverket och Lantmäteriet. Aviseringarna från Lantmäteriet har tidigare inte förekommit på detta sätt, vilket har föranlett behovet av en översyn av bestämmelserna om registrering av handlingar som finns i 55 kap. 3 § i kyrkoordningen. På grund av upphörandet av folkbokföring på församling måste Svenska kyrkan även hantera mängder av vissa slag av handlingar som i första hand kommer från statliga myndigheter. Denna masshantering är likartad den som sker hos statliga myndigheter och som har lett till att regeringen har

getts möjlighet att föreskriva om att sådana handlingar ska undantas från registrering. Kyrkostyrelsen föreslår att en motsvarande möjlighet bör finnas i kyrkoordningen.

Kyrkoordningens undantagsreglering avseende uppgifter från folkbokföringen är snävt utformad, vilket gör att det krävs ändringar i kyrkoordningen så snart nya massuppgifter av liknande slag ska hanteras. För en mer flexibel ordning föreslår kyrkostyrelsen därför att kyrkostyrelsen ska ges möjlighet att besluta om sådana undantag. Kyrkostyrelsens förslag innebär därför att det ska föreligga *särskilda skäl* för sådana undantag för att markera att möjligheten endast är avsedd att användas i undantagsfall.

I offentlighets- och sekretessförordningen finns bland de undantagna handlingarna i flera fall handlingar som hör till enskildas personakter. I de flesta fall torde det vara fråga om att de myndigheter där personalakter är undantagna från registrering har en sådan verksamhet som typiskt sett föranleder en mycket stor mängd sådana akter. Undantaget skulle därmed kunna förklaras med att det just är fråga om en ”masshantering” som av det skälet finns omnämnd i förordningen.

I Svenska kyrkans församlingsvårdande och diakonala verksamhet ingår fortlöpande verksamhet som baserar sig på enskildas personliga situation. Verksamheten består bland annat av stöd i form av samtal och ekonomiskt bistånd. I den mån som handlingar uppstår i verksamheten omfattas de av kyrkoordningens förbud mot att röja uppgifter enligt 54 kap. 2 § (om det inte är fråga om enskild själavård enligt 54 kap. 1 §). I och med att dessa handlingar omfattas av ett uttryckligt förbud mot att röja uppgifterna ska de i enlighet med 55 kap. 3 § 5 i kyrkoordningen registreras i ett diarium.

I bl.a. det nätverk av arkivarier som finns inom Svenska kyrkan har det uppmärksammats att registrering inte alltid sker i den utsträckning som kyrkoordningen föreskriver. Detta för att man på så sätt vill minimera risken för röjande av de ibland mycket känsliga uppgifter om enskilda som förekommer i ärendena. Även om detta är förståeligt är det inte tillfredsställande med hänsyn till offentlighetsprincipens utgångspunkter och syfte. För att öka rättssäkerheten i hanteringen av denna typ av handlingar kan det finnas anledning att ställa frågan om det bör vara möjligt att låta ett undantag, motsvarande det ovan nämnda för myndigheters personakter, rymmas i det bemyndigande som kyrkostyrelsen föreslås få. Enligt kyrkostyrelsen kräver denna fråga en närmare analys vilken lämpligen kan ske i samband med utarbetandet av de bestämmelser som kyrkostyrelsen nu föreslås få utfärda.

Registrets innehåll och tillgänglighet

Gällande bestämmelser

I 55 kap. 4 § i kyrkoordningen regleras vilka uppgifter som ska finnas med i diariet. Av kyrkans diarium ska framgå det datum då handlingen kom in eller upprättades, diarienummer eller annan beteckning som handlingen har fått, i förekommande fall från vem handlingen har kommit in eller till vem den har expedierats och i korthet vad handlingen rör. Bestämmelsen som reglerar innehållet i ett diarium har sin motsvarighet i 5 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att en bestämmelse införs om att register ska hållas tillgängliga för allmänheten. Vidare föreslår kyrkostyrelsen att en bestämmelse om att vissa uppgifter får särskiljas eller utelämnas om det behövs för att registret i övriga delar ska kunna hållas tillgängligt för allmänheten införs. Om det kan antas att en uppgift i en handling inte får lämnas ut på grund av ett förbud mot att röja uppgiften, föreslår

kyrkostyrelsen att detta får markeras genom att en särskild anteckning görs på handlingen eller i det datasystem där den elektroniska handlingen hanteras.

Av förarbetena till kyrkoordningen framgår att det är viktigt att i register inte ta med sådana uppgifter som inte får röjas enligt de särskilda förbudsreglerna i 54 kap. eftersom registret, för att fylla någon funktion, måste vara offentligt. Även om det inte framgår uttryckligen av kyrkoordningen förutsätts alltså i nuvarande regelverk att diariet på något sätt ska göras tillgängligt för allmänheten. Kyrkostyrelsen menar även att ett förtydligande kan vara på sin plats då den föreslagna termen register kan syfta på fler register (manuella eller elektroniska) än det som idag brukar kallas diarium.

I 5 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen finns kopplat till kravet på allmän tillgänglighet reglerat en möjlighet att, i vissa fall, i den offentliga visningen underlåta att visa handlingens avsändare eller mottagare samt den korta beskrivning av handlingen som ska finnas i registret. I kyrkoordningen saknas idag en motsvarighet till detta. Kyrkostyrelsen menar att det finns skäl för att införa en bestämmelse om att vissa uppgifter ska särskiljas eller utelämnas om det behövs för att registret i övriga delar ska kunna hållas tillgängligt för allmänheten. Syftet med att uppgifter i registret ska kunna särskiljas eller utelämnas är att vid behov göra det möjligt att i registret även ha sådana uppgifter som inte får röjas. Om man inte har ett systemstöd som tillåter detta, återstår egentligen bara att underlåta registrering av de uppgifter som inte får röjas. Detta är förstås mindre tillfredsställande men får enligt kyrkostyrelsen accepteras till dess ett nytt systemstöd kan tillhandahållas som har en sådan funktionalitet. Det är kyrkostyrelsens bedömning att en sådan hantering torde förekomma redan idag och då har den föreslagna bestämmelsen ändå den fördelen att den gör ett sådant utelämnande tillåtet.

Kyrkostyrelsen ser även att det finns skäl att i kyrkoordningen införa en motsvarighet till den reglering i offentlighets- och sekretesslagen som finns i 5 kap. 5 §. Därför föreslår kyrkostyrelsen att en bestämmelse införs med innebörden att om det kan antas att en uppgift i en handling inte får lämnas ut på grund av ett förbud mot att röja uppgiften, får detta markeras genom att en särskild anteckning görs på handlingen eller i det datasystem där den elektroniska handlingen hanteras. Kyrkostyrelsen menar vidare att det kan behöva preciseras hur en sådan särskild markering ska hanteras, vad den ska innehålla etc. Frågor av detta slag menar kyrkostyrelsen lämpligen kan tas om hand i de närmare bestämmelser om registrering av handlingar som kyrkostyrelsen föreslås få besluta.

Närmare bestämmelser om vård och annan hantering av handlingar

Gällande bestämmelser

I 55 kap. 7 § i kyrkoordningen sägs att kyrkostyrelsen får utfärda regler om vilka skrivmaterial och förvaringsmedel som ska användas, hur arkiven ska vårdas, återlämnande av handlingar, utlåning av handlingar, överlämnande av handlingar för tillsyn och överprövning samt när och hur handlingar ska gallras. Från och med den 1 juli 2003 gäller särskilda bestämmelser som kyrkostyrelsen har beslutat. Dessa bestämmelser avser dels vården av Svenska kyrkans arkiv (SvKB 2003:1), dels förteckningsplaner och gallring på lokal respektive regional nivå (SvKB 2003:2 och SvKB 2003:3).

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att kyrkostyrelsen ges en generell rätt att utfärda närmare bestämmelser om vård och annan hantering av handlingar i kyrkans arkiv.

Hur registrering av handlingar ska läggas upp är av betydelse för strukturen av arkiven och därmed sök- och gallringsmöjligheterna. I 5 § 1 arkivlagen (1990:782) föreskrivs att myndighet ska ta vederbörlig hänsyn till arkivvård vid registrering av handlingar. Vidare framgår av 5 § 2 arkivlagen att myndigheten vid framställning av allmänna handlingar ska använda materiel och metoder som är lämpliga med hänsyn till behovet av arkivbeständighet.

Genom projektet GADD ska ett gemensamt systemstöd för diarie-, ärende- och dokumenthantering erbjudas församling, pastorat, stift och nationell nivå. Det ska också inom ramen för projektet tas fram en handbok, lathundar, utbildningsmaterial och utbildningar avseende registrering av handlingar och arkivering. En enkätundersökning som inom projektet genomfördes hösten 2014 visar att ca en tredjedel av Svenska kyrkans församlingar och pastorat registrerar sina handlingar med stöd av papper och penna. Samtal som inom projektet har förts med ett drygt hundratal företrädare för församlingar och pastorat visar också att det finns en stor variation när det gäller hur registrering och arkivering sker. Mot denna bakgrund konstaterar kyrkostyrelsen att det finns ett behov av att tydligt bestämma vad som ska registreras och hur det ska registreras. Det handlar om bestämmelser som är på en sådan detaljeringsgrad att det enligt kyrkostyrelsen är lämpligt att de utfärdas av kyrkostyrelsen med stöd av ett nytt bemyndigande avseende närmare bestämmelser. Därför föreslår kyrkostyrelsen ett sådant särskilt bemyndigande.

När det gäller de närmare bestämmelserna om *vården* av Svenska kyrkans arkiv, har kyrkostyrelsen hittills utfärdat dessa med stöd av ett bemyndigande i 55 kap. 7 § i kyrkoordningen. Det har framkommit att det finns vissa områden som inte självklart kan anses omfattas av punktuppräknningen i denna bestämmelse. Mot denna bakgrund anser kyrkostyrelsen att det finns skäl för att ändra det nuvarande bemyndigandet i 55 kap. 7 § i kyrkoordningen. I stället för att införa ytterligare punkter i paragrafen föreslår kyrkostyrelsen ett generellt bemyndigande för kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser på området.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Kyrkostyrelsen föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2017. Enligt kyrkostyrelsens bedömning behövs inga övergångsbestämmelser.

Kyrkostyrelsen konstaterar att de förslag till ändringar i kyrkoordningen som kyrkostyrelsen föreslår, inte omedelbart har någon koppling till ett särskilt systemstöd. I sak innebär flera av de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna ingen skillnad mot vad som redan gäller. Förändringarna innebär emellertid att kyrkoordningen bättre kan hantera en framtid där det finns systemstöd som t.ex. omhändertar behovet av elektroniska arkiv. De diaries som finns idag ska även de hållas tillgängliga för allmänheten och känsliga uppgifter ska idag utelämnas (maskas) eller särskiljas om så behövs för att en handling ska kunna lämnas ut. Det systemstöd som önskas och efterfrågas kommer underlätta hanteringen av register m.m. men är, menar kyrkostyrelsen, inget krav för att de föreslagna ändringarna ska kunna efterlevas. GADD-projektet ska, enligt nu gällande planering, pågå till våren 2019 och att det då fortfarande bara torde vara ett fåtal enheter inom Svenska kyrkan som har gått över till det nya systemstödet, främst de som nu medverkar som ”piloter” i projektet. Med nuvarande modell för frivillig övergång till det nya kan det alltså dröja innan detta fungerar fullt ut överallt. Kyrkostyrelsen menar att även detta är ett skäl för varför det inte är rimligt att invänta ett nytt systemstöd.

Konsekvenser av kyrkostyrelsens förslag

Enligt kyrkostyrelsen får de föreslagna ändringarna som helhet positiva effekter för Svenska kyrkans hantering av handlingar och arkiv. Kyrkostyrelsen bedömer inte att förslagen får vare sig några direkta eller indirekta konsekvenser för barn och inte heller några direkta ekonomiska konsekvenser.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) enligt bilaga 1.

Utskottet konstaterar att det inte har skett någon mer allmän översyn av regleringen i 53–55 kap. i kyrkoordningen sedan kyrkoordningens tillkomst. Kyrkostyrelsen har i sin skrivelse föreslagit en modernisering av kyrkoordningens 53–55 kap. och ett språkligt och innehållsligt närmande till offentlighets- och sekretesslagen.

Utskottet finner de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna ändamålsenliga. Utskottet ställer sig således bakom de förslag till ändringar i kyrkoordningen som kyrkostyrelsen har föreslagit och tillstyrker kyrkostyrelsens förslag till ändringar och tillägg i kyrkoordningen.

Uppsala den 28 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Bilaga 1

Förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen

TU 2016:1
Bilaga 1

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 53 kap. 6 § och 55 kap. 3–5 och 7 §§ och rubrikerna närmast före 55 kap. 3 och 4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 55 kap. ska lyda ”Register och arkiv”,

dels att rubriken närmast före 55 kap. 1 § ska lyda ”Uppdelning mellan statliga och kyrkliga regler om register och arkiv”,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 53 kap. 6 a §, 54 kap. 11 c § och 55 kap. 3 a och 3 b §§, och närmast före 54 kap. 11 c § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 kap.

6 §

Med handling avses dock inte

1. vad som förvaras hos Svenska kyrkan endast för någon annans räkning,
2. vad som förvaras hos Svenska kyrkan endast för offentliggörande i någon av Svenska kyrkan utgiven periodisk skrift, *eller*
3. vad som ingår i ett bibliotek.

2. vad som förvaras hos Svenska kyrkan endast för offentliggörande i någon av Svenska kyrkan utgiven periodisk skrift,

3. vad som ingår i ett bibliotek,
4. vad som har överlämnats till arkiv inom Svenska kyrkan uteslutande för forsknings- och studieändamål, *eller*
5. vad som förvaras hos Svenska kyrkan endast i syfte att kunna återskapa information som har gått förlorad i kyrkans ordinarie system för automatiserad behandling av information (säkerhetskopia).

6 a §

Om en handling hanteras av en enhet inom Svenska kyrkan bara som ett led i en administrativ tjänst för en annan kyrklig enhet, ska handlingen endast anses som förvarad och inkommen till eller upprättad hos den enhet som tjänsten utförs för.

54 kap.

Förbud mot att röja uppgifter i kyrkans forskningsverksamhet

11 c §

I kyrkans forskningsverksamhet gäller förbud mot att röja uppgift som genom namn, annan identitetsbeteckning eller

därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde. Förbudet gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen eller någon närstående lider skada eller men.

55 kap.

Vilka handlingar som ska diarieföras

Vilka handlingar som ska registreras

3 §

När en handling har kommit in till eller upprättats hos Svenska kyrkan ska den utan dröjsmål registreras i ett diarium. Undantag från skyldigheten att registrera handlingar gäller dock

1. handlingar vars innehåll skyddas av förbud enligt 54 kap. 1 §,
2. reklam, cirkulär och liknande handlingar som uppenbarligen saknar intresse i kyrkans verksamhet,
3. handlingar som uppenbarligen har sänts fel och ska returneras eller sändas vidare till rätt adressat,
4. upptagningar för automatisk databehandling med uppgifter från den allmänna folkbokföringen som ska föras in i kyrkobokföringsregistret, och
5. handlingar som inte innehåller uppgifter för vilka det råder ett förbud mot att röja dem och som förvaras så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om en handling har kommit in eller upprättats.

En handling ska registreras så snart den har kommit in till eller upprättats hos Svenska kyrkan. Undantag från skyldigheten att registrera handlingar gäller dock

3. handlingar som uppenbarligen har sänts fel och ska returneras eller sändas vidare till rätt adressat, och

4. handlingar som inte innehåller uppgifter som skyddas av förbud enligt 54 kap., om de hålls ordnade så att det utan svårighet kan fastställas om de har kommit in eller upprättats.

3 a §

Om en enhet inom Svenska kyrkan hos en annan kyrklig enhet har omedelbar tillgång till en elektronisk handling, ska handlingen registreras endast av den enhet som har gjort upptagningen tillgänglig för den andra enheten.

3 b §

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om registrering av handlingar. I sådana bestämmelser får kyrkostyrelsen också besluta att handlingar av ett visst slag som finns hos Svenska kyrkan inte behöver registreras om det finns särskilda skäl.

Uppgifter som ska finnas i diariet **Registrets innehåll och tillgänglighet**

4 §

Av kyrkans diarium ska framgå

1. det datum då handlingen kom in eller upprättades,
2. diarienummer eller annan beteckning som har givits handlingen,
3. i förekommande fall från vem handlingen har kommit in eller till vem den har expedierats, och
4. i korthet vad handlingen rör.

Beträffande handlingar som registreras enligt 3 § ska det av registret framgå

2. diarienummer eller annan beteckning som handlingen har fått vid registreringen,
3. i förekommande fall uppgifter om handlingens avsändare eller mottagare, och

Registret ska hållas tillgängligt för allmänheten.

Uppgifter enligt första stycket 3 eller 4 får dock särskiljas eller utelämnas om det behövs för att registret i övriga delar ska kunna hållas tillgängligt för allmänheten.

Om det kan antas att en uppgift i en handling inte får lämnas ut på grund av förbud enligt 54 kap., får detta markeras genom att en särskild anteckning görs på handlingen eller i det datasystem där den elektroniska handlingen hanteras.

5 §

Kyrkans arkiv bildas av

1. handlingar som har registrerats enligt 3 §,
 2. handlingar som har undantagits från registrering med stöd av 3 § 5, och
 3. övriga handlingar som kyrkan beslutar att ta om hand för arkivering.
2. handlingar som har undantagits från registrering med stöd av 3 § 4, och

7 §

Kyrkostyrelsen får utfärda regler om

1. vilka skrivmateriel och förvaringsmedel som ska användas,
2. hur arkiven ska vårdas,
3. återlämnande av handlingar,
4. utlåning av handlingar,
5. överlämnande av handlingar för tillsyn och överprövning, och
6. när och hur handlingar ska gallras.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om vård och annan hantering av handlingarna i kyrkans arkiv.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2017.

Kyrkomötet
Kyrkorättsutskottets yttrande 2016:1y

**Ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om
offentlighet för handlingar och arkiv**

Till Tillsyns- och uppdragsutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över skrivelse 2016:3, avsnitt 1.

I skrivelsen föreslås vissa ändringar av kyrkoordningens bestämmelser om offentlighet för handlingar och arkiv. Bland annat genomförs en språklig översyn och innehållsligt närmande till offentlighets- och sekretesslagen. Undantag från offentlighet för handlingar, register och arkiv införs samt bestämmelser om offentlighet för handlingar.

Kyrkorättsutskottet noterar en problematik med det kyrkliga handlingsbegreppet ”handling” där begreppet exempelvis måste anpassas i förhållande till de arkiv som doneras för forskning. I kyrkoordningen omfattas endast kyrkans handlingar av begreppet ”handling” och inte handlingarna i donerade privata arkiv. I Tryckfrihetsförordningen görs skillnad på allmänna handlingar och handlingar. Denna distinktion saknas i kyrkoordningen, vilket föranleder behov av att i stället använda omskrivningar för att i vissa fall undvika användningen av termen ”handling”. Kyrkorättsutskottet noterar således att det kan finnas anledning för kyrkostyrelsen att fortsätta översynen av terminologin avseende ”handlingar” för att undvika omskrivningar av termen ”handling”.

Slutligen noterar Kyrkorättsutskottet att när en handling görs tillgänglig för flera kyrkliga enheter i exempelvis ett IT-system registreras handlingen hos den enhet som gör handlingen tillgänglig. Det finns dock ingen reglering om att handlingen är inkommen hos de övriga enheterna.

Kyrkorättsutskottet har ur kyrkorättslig synpunkt inget övrigt att erinra mot det framlagda förslaget till ändringar i kyrkoordningen.

Uppsala den 28 september 2016

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Anders Roos, ordförande

Linda Jansson, sekreterare

Beslutande: Anders Roos, ordförande, Jenny Thor, Maria Lagerman, Sten-Arne Burman, Christina Andersson, Björn Andersson, Berit Bornecrantz Dias, Gunvor Torstensson, Boel Johansson, Sven Esplund, Suzanne Fredborg, Gunilla Blom, Conny Tyrberg, Peder Fohlin och Margareta Karlsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Sebastian Clausson, Manilla Bergström, Sofia Särdaqvist, Hans Weichbrodt, Claes-Johan Bonde, Christina Blomqvist, Asta Matikainen Lecklin, Georg Lagerberg, Per-Olof Jacobsson, Ann-Christine From Utterstedt, Mikael Eskilandersson, Birgitta Sedin och Lars Larsson.

Biskop Åke Bonnier har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:2

Legitimation för präster och diakoner

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:5 där det föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att undersöka möjligheten att ta fram en legitimation/id-handling för diakoner och präster. Utskottet finner att kyrkostyrelsen redan tidigare har undersökt möjligheten att ta fram en identitetshandling för diakoner och präster. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet avslår motion 2016:5. Utskottet föreslår vidare att kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:5.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Motionens förslag

Motion 2016:5 av Elisabeth Rydström, Legitimation för präster och diakoner

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheten att ta fram en legitimation/ID-handling för diakoner och präster.

Bakgrund

Frågan om en särskild legitimation eller identitetshandling för präster och diakoner har behandlats av kyrkomötet vid flera tillfällen. Redan år 1989 beslutade ombudsmötet att uppdra åt styrelsen för Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet (SFRV) att utreda utformningen av ett Svenska kyrkans id-kort (OMot 1989:544, OI 1989:55, oskr 1989:13). Motionen som låg till grund för uppdraget syftade till att en präst genom arbetsgivarens försorg skulle tilldelas ett legitimationskort som visade att vederbörande är präst i Svenska kyrkan. Informationsutskottet menade att frågan rörde flera medarbetargrupper. Utskottet framhöll också att det behövde belysas om det var en sak som borde skötas på församlingsnivå eller centralt.

Ärendet från 1989 års ombudsmöte överlämnades till dåvarande Församlingnämnden, vilken presenterade ett förslag år 1993. Efter ytterligare beredning i styrelsens kansli sändes ett förslag på remiss till stiftsstyrelserna. Där föreslogs för att få en rationell hantering att stiftsstyrelserna skulle svara för utfärdande av id-kort. Den lösningen valdes efter kontakter med tillverkare av id-kort som menade att det inte var bra att lägga hanteringen på för små enheter. Arbetsgivarna skulle avgöra vem

som skulle få ett id-kort. Remissbehandlingen gav en splittrad bild. Inte minst delade sig meningarna ifråga om vilken eller vilka kategorier ett id-kort skulle avse.

Frågan återkom i en motion till 1998 års ombudsmöte om legitimationshandling för präster och diakonal personal (OMot 1998:513, OK 1998:503). I Kulturutskottets betänkande redovisades behandlingen av skrivelsen från 1989 års ombudsmöte. Vidare angavs att styrelsen för SFRV bedömt att frågan borde få en samlad lösning i anslutning till det regelverk som skulle gälla i Svenska kyrkan fr.o.m. år 2000. Utskottet menade att förutsättningarna skulle kunna underlätta en samordnad handläggning av personalfrågorna i Svenska kyrkan. Kulturutskottet ställde sig positivt till en legitimationshandling för alla präster och diakoner men avvisade tanken på att legitimeringen skulle omfatta all diakonal personal. Med hänvisning till vad som anförts föreslog utskottet att motion 1998:513 skulle avslås. Detta blev också ombudsmötets beslut. Det kan noteras att det inte gjordes något ställningstagande i frågan om id-kort/legitimationshandling i anslutning till beslutet om kyrkoordning.

Frågan om legitimationshandlingar för präster och diakoner återkom i en motion till 2000 års kyrkomöte (mot 2000:2 om yrkeslegitimation för präster och diakoner). Tillsyns- och uppdragsutskottet anförde i sitt betänkande (TU 2000:1) att det ansågs som angeläget att en legitimationshandling tas fram. Utskottet anförde vidare att det borde övervägas ytterligare bl.a. vilka personer som en för Svenska kyrkan gemensam legitimationshandling bör avse. Utskottet föreslog därför att kyrkostyrelsen gavs ansvaret att fullfölja det tidigare påbörjade arbetet. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Kyrkostyrelsen gjorde sedan en kartläggning av de tekniska och administrativa förutsättningarna för en legitimationshandling och kom fram till att utvecklingen av ett id-kort skulle samordnas med den planerade utvecklingen av s.k. smart cards för kyrkligt anställda. Ett sådant kort var menat att på sikt kunna användas för inloggning i kyrkobokföringssystemet och även möjliggöra säker identifiering för betalning över kyrknätet.

I sin skrivelse till 2002 års kyrkomöte (KsSkr 2002:3) redovisade kyrkostyrelsen vad som hade gjorts och att det då saknades ekonomiska förutsättningar för att fortsätta utvecklingen av dessa smart cards. Kyrkostyrelsen uttalade också att arbetet skulle återupptas när det fanns medel avsatta för denna utveckling.

Vid 2009 års kyrkomöte ställdes en fråga till kyrkostyrelsen om legitimationshandlingar för präster och diakonal personal (fråga 2009:19). I sitt svar anförde kyrkostyrelsen att det efter 2002 gjorts flera stora IT-satsningar, vilka krävt stora resurser inte bara rent ekonomiska utan även personella. Kyrkostyrelsen konstaterade att den haft högre ambition än vad som varit genomförbart. Vidare anförde kyrkostyrelsen att den avsåg att ta upp en diskussion med stiftet om legitimationshandlingar för präster och diakonal personal. Frågan togs sedan upp vid domkapitelsöverläggningarna år 2009.

Frågan utreddes återigen av kyrkokansliet och då undersöktes särskilt hur den ordning med id-kort för präster och diakoner som Linköpings stift infört drygt tio år tidigare fungerade. Identitetskort enligt SIS-standard som Linköpings stift hade valt hade ett standardiserat utseende med plats för utfärdarens logotyp. Utredningen kom fram till att de rutiner som Linköpings stift hade valt kunde rekommenderas och att stiftet – om de skulle välja att införa id-kort – utifrån sitt tillsynsansvar borde utfärda legitimationshandlingarna i enlighet med vad Tillsyns- och uppdragsutskottet uttalade vid 2000 års kyrkomöte. Den nationella nivån skulle kunna stå till tjänst med att förhandla fram bästa möjliga pris. I maj 2010 sändes en förfrågan om intresse till stiftet tillsammans med en promemoria som innehöll information bl.a. om bestämmelser angående SIS-märkta kort och om kostnader. Nio stift tackade nej med

motiveringen att en sådan legitimationshandling inte behövdes. Några hänvisade även till ekonomiska avväganden. Ett stift skulle undersöka saken vidare men återkom inte. Kyrkostyrelsen beslutade att resultatet skulle rapporteras till kyrkomötet (se KsSkr 2011:2 bilaga 3 C).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:5.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Frågan om införande av någon form av identitetshandling för präster och diakoner har behandlats av kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. Frågan kan ses som mer aktuell än någonsin, då samhället av många uppfattas som allt mer anonymt.

I motionen föreslås att kyrkomötet beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheten att ta fram en legitimation/ID-handling för diakoner och präster. Med legitimation skulle kunna avses någon form av yrkeslegitimation, liknande exempelvis läkarlegitimation, men utskottet uppfattar att motionen avser frågan om identitetshandling.

För många yrkesgrupper är det självklart att kunna visa upp ett identitetskort som styrker att en person innehar en viss befattning. Samtidigt kan ifrågasättas hur ofta ett särskilt id-kort skulle efterfrågas i Svenska kyrkans verksamhet. Svenska kyrkan är i och för sig i högsta grad närvarande vid olika former av kriser, men kyrkan är inte i första hand en krisorganisation. I de flesta fall möter präster och diakoner personer som de har stämt möte med eller som på annat sätt förväntar sig att möta en person inom vigningstjänsten. Olika erfarenheter redovisades vid överläggningarna i utskottet. Det kan finnas flera situationer där det skulle kunna vara av värde för en präst eller diakon att med hjälp av ett särskilt id-kort kunna identifiera sig. Ett exempel är när personer inte vågar öppna dörren för att de inte känner sig säkra på att den som utger sig för att vara präst eller diakon verkligen är det. Andra exempel är på låsta avdelningar på anstalter eller sjukhus, i olika sorters krissituationer samt vid tillfällen där det inte är självklart att man kan bära sin präst- eller diakonskjorta, men då man ändå vill kunna visa att man är präst eller diakon.

Ett sådant särskilt identitetskort skulle kunna utfärdas för *alla* inom vigningstjänsten eller endast för sådana personer inom vigningstjänsten som innehar vissa befattningar. Utskottet anser att det inte vore lämpligt med ett identitetskort som skulle kunna utfärdas för alla inom vigningstjänsten, oavsett om han eller hon innehar en befattning i kyrkan eller ej. Däremot anser utskottet att de personer inom vigningstjänsten som innehar en kyrklig befattning bör ha möjligheten att inneha ett sådant identitetskort. Utskottet finner dock inte att ett sådant identitetskort ska vara obligatoriskt för dessa personer, utan att möjligheten ska finnas att inneha ett identitetskort om det finns behov av det. Det bör lämpligen vara personens arbetsgivare som bedömer om en arbetstagare, som är präst eller diakon, har behov av ett sådant identitetskort. Arbetsgivaren bör också stå för kostnaderna och ansvara för att identitetskortet återlämnas om arbetstagaren i fråga lämnar sin befattning.

Utskottet anser att det är Svenska kyrkans nationella nivå som ska ansvara för tillhandahållandet av sådana identitetskort.

Utskottet finner att kyrkostyrelsen redan tidigare har undersökt möjligheterna att ta fram en identitetshandling för diakoner och präster. Utskottet föreslår därför att

kyrkomötet avslår motion 2016:5. Utskottet föreslår vidare att kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:3

Rättssäkerheten i domkapitlen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:8, där det föreslås att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i 31 kap. 12 § och 32 kap. 12 § samt 57 kap. 1 § punkten 4 i kyrkoordningen med syfte att öka rättssäkerheten vid granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften. Utskottet anser att intentionerna i motionen är goda men konstaterar samtidigt att ett arbete med dessa frågor redan är påbörjat. Utskottet föreslår därför att motionen avslås. Samtidigt föreslår utskottet att kyrkomötet med anledning av motionen informerar kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om en bred översyn av förfarandereglerna och andra närliggande frågor.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:8.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:8 informera kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om en bred översyn av förfarandereglerna och andra närliggande frågor.

Motionens förslag

Motion 2016:8 av Kjell Petersson och Anders Roos, Rättssäkerheten i domkapitlen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av bestämmelserna i kyrkoordningen 31 kap. 12 § och 32 kap. 12 §, samt 57 kap. 1 §, punkt 4 med syfte att öka rättssäkerheten vid granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Bakgrund

Domkapitlen växte fram i Sverige redan under 1200-talet. Deras roll försvagades efter reformationen för att sedan återupprättas genom en kunglig förordning från 1687. Domkapitlens uppgift blev då att döma i disciplinmål gällande präster, i äktenskapsmål samt i kyrkotuktsfrågor. Domkapitlens sammansättning förändrades under århundradenas lopp. Genom 1936 års domkapitelslag fick domkapitlen i huvudsak den sammansättning som de hade fram till relationsändringen år 2000, även om lekmannaledamöterna utsågs på ett annat sätt än idag.

Efter relationsändringen och i och med kyrkoordningens tillkomst fick domkapitlen en förändrad roll, bl.a. genom att domkapitlet blev ett överprövningsorgan

(se vidare i 2KL 1999:1 s. 70). Vidare ledde relationsändringen till att domkapitlen upphörde att vara statliga myndigheter. Domkapitlen är nu en del av den juridiska personen stiftet och står exempelvis inte längre under Justitieombudsmannens (JO) tillsyn. JO:s uppgift är att på riksdagens vägnar utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Utgångspunkten för JO:s verksamhet är den enskildes intresse av att bli föremål för en lagenlig och korrekt behandling från myndigheternas sida. Det kan noteras att JO är ett tillsynsorgan och inte ett överprövningsorgan till vilket man kan överklaga myndighetsbeslut.

Enligt 6 kap. 8 § i kyrkoordningen ska det i varje stift finnas ett domkapitel. Domkapitlet ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 9 kap. 1 § ska domkapitlet bestå av följande ledamöter:¹

1. biskopen, som är ordförande,
2. domprosten, som är vice ordförande,
3. en ledamot som är anställd som präst eller diakon i stiftet eller i någon av dess församlingar eller pastorat,
4. en ledamot som är eller har varit ordinarie domare, och
5. tre övriga ledamöter.

Enligt bestämmelsens fjärde punkt ska alltså en av domkapitlets ledamöter vara, eller ha varit, ordinarie domare. Domarledamoten deltar i domkapitlets överläggningar i alla ärenden, men har rösträtt endast vid handläggningen av mer domstolsliknande ärenden enligt 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§, 57 kap. 8–18 §§ i vissa fall, och 58 kap. (se 9 kap. 2 b §). Vid handläggningen av dessa ärenden ska domarledamoten vara närvarande (se 9 kap. 5 §).

Vad gäller lekmannaledamöterna som nämns i bestämmelsens femte punkt ska dessa vara tre till antalet för att balansera de vigda ledamöterna i punkterna ett till tre. Principen att domkapitlet ska vara sammansatt av lika många innehavare av vigningstjänsten som icke vigda gällde redan före kyrkoordningens tillkomst och reglerades då i kyrkolagen. Genom kyrkoordningen tillkom dock domarledamoten som ytterligare en ledamot. Domarledamoten räknas inte in i denna jämviktsprincip.

I inledningstexten till kyrkoordningens trettonde avdelning om tillsyn och överklagande står bl.a. följande:

Kyrkoordningens bestämmelser ska tillämpas så att rätt och rättvisa råder. Möjligheten att överklaga och få sin sak prövad är därför av grundläggande betydelse. Kunskapen och erfarenheten från samhällets rättsväsende tas till vara i de organ kyrkan har för överprövning.

Enligt 57 kap. 1 § i kyrkoordningen ska stiftet ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat. I tillsynen ingår bl.a. biskopens och domkapitlets granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften (se punkten 4) och prövning av behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst enligt 31 kap. 11 och 12 §§ och 32 kap. 11 och 12 §§ (se punkten 5).

Enligt 31 kap. 11 § samt 32 kap. 11 § ska en präst eller diakon förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom en egen ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Enligt 31 kap. 12 § och 32 kap. 12 § får domkapitlet förklara en präst eller diakon obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen eller diakonen skriftlig erinran om han eller hon

¹ För de särskilda bestämmelser som gäller för Domkapitlet i Uppsala stift och, i vissa fall, Domkapitlet i Visby stift se 9 kap. 2 och 2 a §§ i kyrkoordningen.

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon har fått veta under bikt (om präst) eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller av annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigungstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.

Svenska kyrkans överklagandenämnd har i beslut 1/01 på ett övergripande plan redovisat sin syn på bestämmelserna i 31 kap. 12 § och hur nämnden menar att ett ärende om obehörigförklaring avseende präst ska hanteras hos domkapitlet. Överklagandenämndens uttalanden bör givetvis även gälla obehörighetsärenden avseende diakoner enligt 32 kap. 12 §. Överklagandenämnden har även i senare avgöranden återkommit till de mer allmänna bedömningar som nämnden gjorde i beslut 1/01.

Överklagandenämnden konstaterar i beslutet 1/01 bl.a. att kyrkoordningen inte ger några särskilda handläggningsregler i obehörighetsärenden. Enligt nämnden är det därför naturligt att domkapitlet beaktar de handläggningsregler som gäller för överklaganden (se 58 kap. i kyrkoordningen) också då obehörighetsärenden handläggs. Därtill finns enligt nämnden ytterligare aspekter att beakta när det gäller handläggningen i sådana ärenden. Bl.a. lyfter nämnden att det i inledningen till kyrkoordningens trettonde avdelning står att kyrkoordningens bestämmelser ska tillämpas så att rätt och rättvisa råder samt att de principer som är vedertagna för samhällets rättsordning i övrigt bör gälla vid tolkningen och tillämpningen av kyrkoordningens bestämmelser. Nämnden menar att ett beslut om obehörighet är synnerligen ingripande för den enskilda prästen, då beslutet inte är tidsbestämt och närmast har karaktären av ett yrkesförbud. För att garantera en rättvis prövning i sådana ärenden ska domkapitlets domarledamot vara närvarande när de handläggs i domkapitlet (se 9 kap. 5 § i kyrkoordningen). Vidare stadgas i 9 kap. 7 § andra stycket att reglerna om omröstning i brottmål i allmän domstol ska tillämpas vid överläggningarna (se 9 kap. 7 § i kyrkoordningen). Nämnden menar vidare att det är av stor betydelse att handläggningen i sådana ärenden sker på ett sätt som tar hänsyn till den enskilda prästens rättssäkerhet. De grundläggande principer som gäller på det straffrättsliga området bör därför i stor utsträckning få tjäna till vägledning för en rättssäker handläggning. Nämnden nämner bl.a. legalitetsprincipen, presumtionen för den misstänktes oskuld och objektivitetsprincipen. Vidare uttalar nämnden att den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som införlivades med svensk rätt den 1 januari 1995 (SFS 1994:1219) är av väsentlig betydelse i dessa sammanhang. Utredningen i obehörighetsärenden bör enligt nämnden normalt ske under ledning av domkapitlets domarledamot. Nämnden menar att dennes juridiska kompetens bör borga för att utredningen bedrivs skyndsamt utan att rättssäkerheten sätts för när. Överklagandenämnden menar vidare att det måste ställas stränga beviskrav när det gäller en så ingripande åtgärd som att förklara någon obehörig att utöva kyrkans vigungstjänst. Ett sådant beslut bör därför bara kunna fattas om det är ställt utom rimligt tvivel att omständigheter råder som kan ligga till grund för bedömningen att prästen är uppenbart olämplig.

Vid kyrkomötet 2011 behandlades två motioner, 2011:20 och 2011:95, avseende rätten till juridiskt biträde för präst eller diakon i obehörighetsärenden. Tillsyns- och uppdragsutskottet uttalade i sitt betänkande 2011:4 bl.a. att kyrkoordningen inte innehåller några bestämmelser som hindrar en präst eller diakon att anlita biträde eller ombud när han eller hon är föremål för utredning och/eller prövning i domkapitlet.

Två motioner som berörde domkapitlets handläggning av vissa tillsynsärenden behandlades av 2015 års kyrkomöte. Motionerna, 2015:63 och 2015:101, gällde bl.a. en översyn av regelverket för domkapitlet beträffande ”krav på utredning även för de ämbetsbärare som på egen begäran avsäger sig präst- eller diakonämbetet”, se motion 2015:101. Utskottet hänvisade i sitt betänkande TU 2015:11 till att kyrkostyrelsen beslutat om en genomgång av nuvarande kyrkoordningens reglering gällande prästs/diakons möjlighet att återfå sin behörighet, överklagandemöjligheter samt närliggande frågor. Utskottet beskrev också att kyrkostyrelsens arbetsutskott, när det av kyrkostyrelsen givna uppdraget preciserats, konstaterat ”att frågor som särskilt behöver belysas är huruvida en utredning ska genomföras i samband med att någon själv begär att få avträda från vigningstjänsten, vilka rutiner som behövs då någon ber att få vigningstjänsten tillbaka och vilka överklagningsmöjligheter som ska finnas. Allt detta måste prövas utifrån olika rättssäkerhetsaspekter.” Utskottet konstaterade att det som efterfrågades i motionen därmed var på väg att genomföras.

I februari 2016 överlämnade professor Hans-Gunnar Axberger en promemoria med belysning av vissa rättssäkerhetsaspekter i nuvarande kyrkoordning. Uppdraget hade getts honom av kyrkostyrelsens arbetsutskott, som önskade en belysning av ett antal frågeställningar gällande främst regleringen av f.d. prästers möjlighet att återfå behörigheten till vigningstjänsten samt rättssäkerheten i nuvarande ordning. Som ett led i detta hade Axberger fått i uppdrag att från ett mer allmänt offentlighetsperspektiv lämna synpunkter på reglerna och deras tillämpning, med särskilt beaktande av rättssäkerhetsaspekter. Syftet var att få en belysning och reflektioner utifrån inför en fortsatt intern beredningsprocess. I promemorian talas bl.a. om behovet av en översyn av förfaranderegler hos domkapitlet. Promemorians slutsatser bereds vidare inom kyrkokansliet och ska bl.a. diskuteras med stiftens representanter vid höstens domkapitelsöverläggningar.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:8.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:8 informera kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om en bred översyn av förfaranderegler och andra närliggande frågor.

Utskottet konstaterar att omsorgen om de präster och diakoner som blir föremål för stiftets tillsyn inte sällan brister. Det finns också en otydlighet vad gäller förfaranderegler rörande domkapitlets handläggning av nämnda ärenden. Olika domkapitel hanterar ärendena något olika. Det bör även noteras att gällande regelverk rörande stiftets tillsyn över präster och diakoner har varit mer eller mindre oförändrat sedan kyrkoordningens tillkomst.

Utskottet har med intresse tagit del av de förslag som läggs fram i den i bakgrunden nämnda promemorian som överlämnades av professor Hans-Gunnar Axberger till kyrkostyrelsens arbetsutskott i februari i år. Utskottet anser att det behövs en bred översyn av förfaranderegler vid tillsynsärenden. Utskottet ser därför mycket positivt på kyrkokansliets fortsatta beredning av de förslag som framkommer i Axbergers promemoria. Samtidigt anser utskottet att det finns ytterligare frågor som kan behandlas i ett sådant sammanhang, exempelvis domarledamotens roll och förutsättningarna för att kunna anlita juridiskt biträde eller ombud.

Utskottet anser att intentionerna i motionen är goda men konstaterar samtidigt att ett arbete med dessa frågor redan är påbörjat. Utskottet föreslår därför att motionen avslås. Samtidigt föreslår utskottet att kyrkomötet med anledning av motionen informerar kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om en bred översyn av förfarandereglererna och andra närliggande frågor.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof André, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:4

Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:9 med vissa förslag om tidsbegränsad anställning som kyrkoherde, om uppdrag till kyrkostyrelsen att verka för en förändrad roll för domkapitlet vid anställning av kyrkoherde och om att se över möjligheterna att återkomma till 2017 års kyrkomöte med förslag avseende kyrkoherdeutbildning. Utskottet menar att den självständighet i ämbetsutövningen som måste prägla kyrkoherdens uppdrag medför att det inte ska införas en ordning med tidsbegränsade anställningar som kyrkoherde. Frågor om domkapitlets roll menar utskottet kan hanteras vid de årliga domkapitelsöverläggningarna. Utskottet pekar på att kyrkostyrelsen avser att lämna en slutrapport till kyrkomötet 2017 om kyrkoherdeutbildning. Mot bakgrund av de överväganden och förhållanden i övrigt som utskottet redovisar föreslås att motion 2016:9 ska avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 4.

Motionens förslag

Motion 2016:9 av Gunilla Eldebro m.fl., Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över möjligheterna till tidsbestämda anställningar för kyrkoherdar, förslagsvis fem år, med möjlighet till förlängning.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att domkapitlet får större inflytande och en tydligare roll, dels mot kyrkoordningens formella krav, dels mot de särskilda krav på bl.a. ledarskap som ställs för den aktuella tjänsten.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna att kyrkoherden som grund har en anställning som komminister i stiftet.
4. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över möjligheterna att till kyrkomötet 2017 återkomma med en förnyad kyrkoherdeutbildning.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:9 i Ln 2016:6y, *bilaga 1*.

Bakgrund

I skrivelsen *Styrning och ledning* (KsSkr 2009:5) noterades att det torde förekomma tidsbegränsade förordnanden för kyrkoherdar i vissa stift. Man angav att det inte fanns något uttryckligt förbud i kyrkoordningen mot sådana konstruktioner men konstaterade också att det inte är närmare klarlagt vad som gäller i frågan. I remissbehandlingen av det betänkande som låg till grund för kyrkostyrelsens skrivelse, *Styra och leda* (Svenska kyrkans utredningar 2008:1), hade Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift menat att förslaget att kyrkoherden skulle leda all verksamhet borde kompletteras med en möjlighet att tidsbegränsa förordnandet som kyrkoherde och att det skulle vara möjligt att flytta kyrkoherdeuppgifterna till en annan präst om det inte fungerade.

Kyrkostyrelsen tillsatte hösten 2009 en utredning om tidsbegränsade förordnanden av kyrkoherden. Resultatet av arbetet lades fram i betänkandet *Tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar* (Svenska kyrkans utredningar 2010:2). I sitt förslag konstaterade utredaren, kyrkojurist Bengt Stigner, att det ”i kyrkoherdeuppgiftens karaktär ligger ett självständigt ansvar som har sin grund i ämbetet och att tidsbegränsade anställningsformer därför endast ska användas i de fall där de inte riskerar att komma i kollision med reglerna om tillsyn. Det avser såväl kyrkoherdens tillsyn över församlingen som domkapitlets tillsyn över kyrkoherden i lärofrågor och utövande av vigningstjänsten, dvs. de frågor som prövas vid befogenhetsprövning.” Det noterades att beslut som Svenska kyrkans överklagandenämnd fattat i ärenden med anknytning till utredningens uppdrag tjänar som prejudikat i frågan. Några förslag till ändringar i kyrkoordningen lades inte fram.

I ett beslutsprövningsärende hade ett domkapitel upphävt ett beslut av indelningsdelegerade att kyrkoherdeförordnandet i en församling skulle begränsas till tre år och att anställningsavtalet som kyrkoherde skulle omprövas efter tre år. Avtalet skulle kunna förlängas efter utvärdering från båda parter. En viss befattning som komminister skulle vara grundtjänst för den som var förordnad som kyrkoherde. Domkapitlets beslut överklagades till Överklagandenämnden som fastställde domkapitlets beslut (ÖN 33/2009). Överklagandenämnden redovisar relativt utförligt motiven för sitt ställningstagande. Man pekar på att det finns bestämmelser i kyrkoordningen som syftar till att värna prästens självständighet i ämbetsutövningen och det som har kallats ”den dubbla ansvarslinjen”. En ordning med ett tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande kan ses som en risk för att reglerna om befogenhetsprövning sätts ur spel. Det kan också finnas en risk för att kyrkoherden inte fullt ut kan utöva sitt tillsynsansvar, som också i vissa avseenden gäller gentemot kyrkorådet, om ”kyrkorådet, för det fall det föreligger missnöje med kyrkoherdens sätt att utöva sin tillsyn, väljer att inte förlänga kyrkoherdeförordnandet för en ’obekväm’ kyrkoherde”. Överklagandenämnden konstaterade att det givetvis kan finnas fall där det är befogat att vidta åtgärder för att avsluta ett chefskap, men det bör då föregås av en befogenhetsprövning enligt 31 kap. 14 § i kyrkoordningen. Överklagandenämnden menade alltså att ordningen med en tillsvidareanställning som komminister med ett samtidigt tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande strider mot kyrkoordningen.

Utredningen om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar tog också upp vissa arbetsrättsliga frågor. Det föreligger inte arbetsrättsliga hinder för tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde och gällande kollektivavtal ger möjlighet

att komma överens om lokala avtal i olika frågor, bl.a. avseende tidsbegränsade förordnanden för kyrkoherdar.

Kyrkostyrelsen redovisade i bilaga 3D i skrivelsen KsSkr 2011:2 *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2010* den fortsatta haneringen av utredningen om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar. Betänkandet hade sänts på remiss till alla stift, 52 samfälligheter och församlingar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, fackliga organisationer och Svenska Kyrkans Unga. Allt som allt inkom 32 yttranden, bl.a. från alla stift och Arbetsgivarorganisationen. Sammanfattningsvis angavs att en övervägande del av remissinstanserna tillstyrkte utredningens slutsatser helt och hållet. Det var två församlingar som i likhet med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation menade att tidsbegränsade anställningar borde tillåtas och avstyrkte utredningens förslag. Arbetsgivarorganisationen menade att om kyrkostyrelsen skulle ansluta sig till utredarens slutsatser borde kyrkomötet reglera förhållandena i kyrkoordningen eftersom man menade att Överklagandenämndens beslut inte hade gett tillräcklig vägledning. Kyrkostyrelsen beslutade våren 2011 att godta utredningens slutsatser att inga ändringar eller tillägg i kyrkoordningen ska göras och att genom sin skrivelse rapportera detta till kyrkomötet. Kyrkostyrelsens ställningstagande godtogs av kyrkomötet då det inte föranledde några åtgärder eller synpunkter vid behandlingen av årsredovisningen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9.

I motion 2016:9 tas upp flera olika frågor som rör befattningen som kyrkoherde. Motionens rubrik pekar på att det är frågan om tidsbegränsning av förordnanden som kyrkoherde som är det centrala. Frågan om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar har relativt nyligen varit föremål för en särskild utredning. Utredningen resulterade inte i några förslag till förändringar i gällande regelsystem. I utredningens betänkande redovisas ett beslut från Svenska kyrkans överklagandenämnd i ett ärende om tidsbegränsning av en anställning som kyrkoherde. Utredningen anger att beslutet tjänar som prejudikat i frågan om att inom ramen för gällande bestämmelser i kyrkoordningen tidsbegränsa förordnanden som kyrkoherde. Överklagandenämnden fann att ordningen med en tillsvidareanställning som komminister med ett samtidigt tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande strider mot kyrkoordningen.

Utskottet är medvetet om att om man bara ser till de arbetsrättsliga förutsättningarna kan tidsbegränsade kyrkoherdeförordnanden vara möjliga. Det skulle gå att ändra gällande bestämmelser i kyrkoordningen så att de också medger tidsbegränsade förordnanden. Det kan dock i ett sådant fall krävas ändringar i bestämmelser av mer grundläggande karaktär. Utredningen om tidsbegränsade anställningsformer förordade en ordning med tillsvidareanställning. Principiella frågor om kyrkoherdens ställning fanns som grund för det ställningstagandet. Överklagandenämnden pekar på principiella överväganden rörande kyrkoherdens ställning som grund för kyrkoordningens bestämmelser.

Det går inte att alltför enkelt dra paralleller mellan vad som gäller för ett genom ekonomiska mått förhållandevis enkelt mätbart resultatriktat arbete inom näringslivet och ett långsiktigt arbete med att bygga fungerande församlingar.

Bestämmelser om kyrkoherdens uppdrag finns i 5 kap. 2 § i kyrkoordningen. Där sägs bl.a. att kyrkoherden utifrån avgivna vigningslöften och på eget ansvar ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen och att kyrkoherden har ansvar för

tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det är av grundläggande betydelse att bestämmelserna om kyrkoherdens anställning skapar förutsättningar för det som stadgas om kyrkoherdens uppdrag och ställning. Bestämmelser om befogenhetsprövning syftar till att säkerställa varje prästs och därmed också kyrkoherdens självständiga ställning i sitt i prästvigningen av kyrkan som helhet givna uppdrag. Uppdraget kan också medföra att det i vissa situationer är rätt att vara obekvämt. Som framhållits av Överklagandenämnden riskerar en ordning med tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde att bestämmelserna om befogenhetsprövning sätts ur spel. Detta skulle, i motsats till vad som sägs i andra att-satsen i motion 2016:9, innebära en försvagning av domkapitlets ställning.

I motionen ges en kort redovisning av vissa resonemang i utredningen om tidsbegränsade anställningsformer. Det framgår dock inte riktigt att utredningen slutsats är att det inte ska göras någon ändring i gällande ordning. Den innebär alltså enligt Överklagandenämndens beslut att kyrkoordinationen i huvudsak inte medger tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde. Inte heller utskottet menar att det bör göras någon ändring av denna ordning. Därmed föreslår utskottet att första och tredje att-satserna i motion 2016:9 ska avslås. Vad gäller motionens andra att-sats om domkapitlets ställning uppfattar utskottet att detta snarast är sådant som bör kunna aktualiseras vid de årliga överläggningar som hålls med domkapitlet och kyrkostyrelsen.

Vid förra årets kyrkomöte behandlade Tillsyns- och uppdragsutskottet vissa frågor om utbildning för kyrkoherdar i sitt betänkande 2015:2 *Utredning om utökning av kyrkoherdeutbildningen*. Av kyrkostyrelsens redovisning i skrivelsen KsSkr 2016:2 framgår att det pågår ett arbete på detta område som avses kunna redovisas till kyrkomötet 2017. Utskottet menar att det nu inte på det sätt som föreslås i fjärde att-satsen i motion 2016:9 bör ges något nytt uppdrag till kyrkostyrelsen avseende kyrkoherdeutbildningen.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot beslutet i TU 2016:4 och yrkar bifall till motionen.

Sven Kerst

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:6y

Tidsbegränsad anställning för kyrkoherde och stiftsbiskop

Läronämndens yttrande över motionerna 2016:9 och 2016:10

Läronämnden har vid flera tillfällen tidigare yttrat sig när det gäller frågan om tidsbegränsad anställningstid för biskopar, senast i Ln 2015:9 y:

I Läronämndens yttrande Ln 2009:1y anförs:

När det gäller frågan om begränsning av biskoparnas tjänstgöringstid vill Läronämnden hänvisa till sitt tidigare yttrande i frågan Ln 1991:13. Där framförs att:

”I Svenska kyrkan vigs biskop till ett uppdrag som i princip är livsvaraktigt. Det måste inte nödvändigtvis vara på det sättet. Men det utgör en viktig sida av vår kyrkas sätt att värna om den nödvändiga lednings- och tillsynsfunktionen (episkope). Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period.

Att biskopstjänsten är en i princip livsvaraktig tjänst kan också ses som ett uttryck för vad som brukar kallas den dubbla ansvarslinjen och som är en grundläggande princip för Svenska kyrkan.”

Om Svenska kyrkan vill finna andra modeller vad gäller biskoparnas tjänstgöringstid är det nödvändigt att dessa modeller är förenliga med ovanstående grundsyn.

Frågan om generell tidsbegränsning av kyrkoherdens uppdrag är i jämförelse med biskopens uppdrag av annan karaktär. Det är en anställningsform inom Svenska kyrkan som i princip kan se ut på olika sätt. Kyrkoherden har dock i en episkopal kyrka ett särskilt uppdrag i vigningstjänsten att utöva tillsyn över all verksamhet i församling/pastorat. Läronämnden menar att det gemensamma ansvaret i församlingen förutsätter förtroendevalda organ och vigningstjänst i samverkan men med självständiga uppdrag. Därför gagnas den grundläggande uppgiften i församlingen av ett tydligt kyrkoherdeuppdrag med kontinuitet över tid.

Läronämnden menar att domkapitlets roll i en episkopal kyrka bör vara betydande och ser därför inga hinder mot att domkapitlet får större inflytande och tydligare roll.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:5

Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas med förenklad motionsbehandling motion 2016:10. Utskottet finner att inget tillkommit som förändrar ställningstagandet från kyrkomötet 2015. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:10.

Motionens förslag

Motion 2016:10 av Gunilla Eldebro m.fl., Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter för tidsbegränsad anställning för biskop, förslagsvis ett förordnande på sju år samt undersöka alternativa karriärmöjligheter efter avslutat uppdrag.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:10 i Ln 2016:6y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Kyrkomötet har tidigare under denna mandatperiod behandlat ärendet i motion 2016:10 om tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop i Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:5 med motionerna 2015:27 och 2015:59. Kyrkomötet avslog motionerna.

Förenklad motionsbehandling har avseende motion 2016:10 beslutats i enlighet med 4 kap. 19 a § i Arbetsordning för kyrkomötet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:10.
--

Utskottet finner att inget nytt har tillkommit som förändrar kyrkomötets ställningstagande från 2015. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet avslår motionen.

Uppsala den 27 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot beslutet i TU 2016:5 och yrkar bifall till motionen.

Sven Kerst

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:6y

Tidsbegränsad anställning för kyrkoherde och stiftsbiskop

Läronämndens yttrande över motionerna 2016:9 och 2016:10

Läronämnden har vid flera tillfällen tidigare yttrat sig när det gäller frågan om tidsbegränsad anställningstid för biskopar, senast i Ln 2015:9 y:

I Läronämndens yttrande Ln 2009:1y anförs:

När det gäller frågan om begränsning av biskoparnas tjänstgöringstid vill Läronämnden hänvisa till sitt tidigare yttrande i frågan Ln 1991:13. Där framförs att:

”I Svenska kyrkan vigs biskop till ett uppdrag som i princip är livsvaraktigt. Det måste inte nödvändigtvis vara på det sättet. Men det utgör en viktig sida av vår kyrkas sätt att värna om den nödvändiga lednings- och tillsynsfunktionen (episkope). Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period.

Att biskopstjänsten är en i princip livsvaraktig tjänst kan också ses som ett uttryck för vad som brukar kallas den dubbla ansvarslinjen och som är en grundläggande princip för Svenska kyrkan.”

Om Svenska kyrkan vill finna andra modeller vad gäller biskoparnas tjänstgöringstid är det nödvändigt att dessa modeller är förenliga med ovanstående grundsyn.

Frågan om generell tidsbegränsning av kyrkoherdens uppdrag är i jämförelse med biskopens uppdrag av annan karaktär. Det är en anställningsform inom Svenska kyrkan som i princip kan se ut på olika sätt. Kyrkoherden har dock i en episkopal kyrka ett särskilt uppdrag i vinningstjänsten att utöva tillsyn över all verksamhet i församling/pastorat. Läronämnden menar att det gemensamma ansvaret i församlingen förutsätter förtroendevalda organ och vinningstjänst i samverkan men med självständiga uppdrag. Därför gagnas den grundläggande uppgiften i församlingen av ett tydligt kyrkoherdeuppdrag med kontinuitet över tid.

Läronämnden menar att domkapitlets roll i en episkopal kyrka bör vara betydande och ser därför inga hinder mot att domkapitlet får större inflytande och tydligare roll.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:6

Ny översättning av Konkordieboken

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:14 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att ombesörja utgivande av en modern översättning av Konkordieboken. Utskottet redovisar att det redan finns eller snart kommer att finnas nya översättningar av vissa av skrifterna i Konkordieboken och menar att det saknas skäl att ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen att vidta några åtgärder av det slag som föreslås i motionen. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:14.

Motionens förslag

Motion 2016:14 av Bertil Olsson, Ny översättning av Konkordieboken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ombesörja att Konkordieboken ges ut på nytt i en modern översättning, hela Svenska kyrkan till godo.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:14 i Ln 2016:7y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Konkordieboken är en samling av bekännelse dokument som gavs ut i Tyskland 1580 för att bilägga konflikter inom och mellan de lutherska kyrkorna där. Konkordieboken (latin *concordia*, endräkt) innehåller – förutom de gammalkyrkliga trosbekännelserna och Augsburgska bekännelsen – Augsburgska bekännelsens Apologi (1531; grekiska *apologia*, försvar), Schmalkaldiska artiklarna (1537), Om påvens makt och överhöghet (1537), Luthers stora och lilla katekes (1529) och Konkordieformeln (1577). Av de dokument som finns direkt angivna i bestämmelserna i 1 kap. 1 § i kyrkoordningen om Svenska kyrkans tro, bekännelser och lära är det, förutom Bibeln, bara Uppsala mötes beslut som inte ingår i Konkordieboken.

Samfundet Pro Fide et Christianismo tog på 1940-talet initiativ till en ny översättning av Konkordieboken. Sedan 1944 har de då översatta dokumenten jämte Uppsala mötes beslut givits ut i boken *Svenska kyrkans bekännelseskrifter*. Den sjätte upplagan trycktes 2005 och en talboksutgåva kom ut 2007. Det finns ett avtal mellan Samfundet Pro Fide och Bokförlaget Verbum som bl.a. säger att förlaget till

Samfundet i god tid ska anmäla när en upplaga håller på att ta slut och en ny behöver tryckas. Det innebär att ”Svenska kyrkans bekännelseskrifter” hela tiden sedan 1944 och även nu finns tillgänglig att köpa. Texterna finns också tillgängliga på internet.

För stora delar av Konkordieboken gäller att den senaste översättningen är den som gjordes på 1940-talet. Det finns dock och är på gång vissa nya översättningar. Det gäller Martin Luthers *Lilla katekesen* med inledning och kommentar av Carl Axel Aurelius och Margareta Brandby-Cöster från 2011. Den gavs ut genom teologiska kommittén på uppdrag av kyrkostyrelsen och finns även tillgänglig för nedladdning på Svenska kyrkans webbplats. Det finns också en översättning av Luthers stora katekes från 1999 gjord av Martin Krauklis. Vissa frågor kring översättning av apostoliska och nicenska trosbekännelserna redovisas i Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:7. Det pågår ett översättningsarbete beträffande augsburgska bekännelsen. Det är Johannelunds teologiska högskola som låter nyöversätta denna från latin med ickekonfessionella kommentarer för att göra vissa delar och hänvisningar mer begripliga för en modern läsare/student. Våren 2017 hålls ett symposium kring nyutgåvan där kommentatorer från olika teologiska håll bjuds in att kommentera de olika artiklarna. Under tidig höst beräknas tryckning kunna ske.

Frågor med koppling till dem som tas upp i motionen 2016:14 har tidigare behandlats av Tillsyns- och uppdragsutskottet. Betänkandet TU 2003:15 avsåg en motion (2003:76) med förslag om att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att ”föranstalta om en nyutgåva av Svenska kyrkans bekännelseskrifter, där inledningskapitlet är nyskrivet och där bekännelseskrifternas text är språkligt reviderad eller, om så krävs, nyöversatt”. I enlighet med utskottets förslag avtog kyrkomötet motionen. Tillsyns- och uppdragsutskottet menade att frågan om ny inledning måste prövas av det förslag som ger ut boken *Svenska kyrkans bekännelseskrifter*. Beträffande översättningar konstaterades, med hänvisning till ett yttrande 2003:20y från Läronämnden, att Svenska kyrkan inte känt behov av att auktorisera översättningar av de reformatoriska bekännelseskrifterna. Utskottet såg ingen anledning till att kyrkomötet skulle ta initiativ för att nya översättningar skulle komma till stånd. Läronämnden har i sitt yttrande 2016:7y anført att det fordras en granskning i Läronämnden om en översättning av Konkordieboken eller någon av dess skrifter ska antas av kyrkomötet.

År 2015 avtog kyrkomötet, också på Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag (TU 2015:16), en motion (2015:108) med förslag bl.a. om att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag ”att verka för att material tas fram som underlättar läsningen av Svenska kyrkans bekännelseskrifter”. Med hänvisning till en del aktuellt material som utskottet redovisade gjorde utskottet bedömningen att det redan finns material som underlättar läsningen av Svenska kyrkans bekännelseskrifter. Därtill pekades på att ytterligare litteratur på området är att vänta framöver.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:14.

I bakgrundsteckningen redovisas att Konkordieboken som helhet finns tillgänglig såväl som tryckt skrift som via internet. Stora delar finns bara i översättningar från 1940-talet men utskottet menar att den svenska språkdräkten inte är föråldrad på ett sådant sätt att texten därigenom blir svårtillgänglig. Det ligger dock i sakens natur att texter skrivna i huvudsak på 1500-talet inte alltid är enkla att tillägna sig.

Härtill redovisas att flera delar av Konkordieboken, om man här bara ser till texterna från 1500-talet, finns eller kommer att finnas i senare översättningar. Den mest spridda av dessa skrifter, nämligen Luthers Lilla katekes, finns i en översättning från 2011. Den centrala bekännelsetexten från reformationstiden, Augsburgska bekännelsen, förväntas föreligga i en ny översättning under reformationsåret 2017. Augsburgska bekännelsen har en särställning i kyrkoordningens bestämmelser om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära genom att den där står i paritet med de gammalkyrkliga trosbekännelserna.

Ifråga om såväl den genom tiderna mest spridda som ifråga om den mest centrala av Konkordiebokens skrifter från reformationstiden finns alltså eller kommer snart att finnas nya översättningar. Mot den här bakgrunden ser utskottet inte att det finns skäl för kyrkomötet att uppdra till kyrkostyrelsen att vidta några särskilda åtgärder på det sätt som föreslås i motionen. Utskottet föreslår därmed att kyrkomötet avslår motion 2016:14.

Uppsala den 28 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:7y

Ny översättning av konkordieboken

Läronämndens yttrande över motion 2016:14

Konkordieboken hör till Svenska kyrkans grundläggande dokument och utgörs av ett flertal skrifter. Om en översättning av hela Konkordieboken eller någon av dess skrifter ska antas av kyrkomötet fordras granskning i Läronämnden.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:7

Apostoliska trosbekännelsen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:17 med förslaget att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att se över lämpligheten och utreda de ekumeniska förutsättningarna för en viss ändring i den för Svenska kyrkan gällande översättningen av apostoliska trosbekännelsen. Utskottet menar att det långvariga arbetet med en ekumeniskt förankrad översättning för närvarande saknar förutsättningar att nå det önskade resultatet om en helt gemensam översättning. Trosbekännelsen ingår i kyrkohandboken och ett kyrkohandboksförslag med nu gällande lydelse av apostoliska trosbekännelsen har nyligen varit ute på remiss. Detta talar mot att nu aktualisera frågan om en viss begränsad ändring i trosbekännelsens lydelse. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:17.

Motionens förslag

Motion 2016:17 av Maria Lagerman, Ett kommatecken till i trosbekännelsen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över lämpligheten och utreda de ekumeniska förutsättningarna för att lägga till ett kommatecken i den apostoliska trosbekännelsen mellan orden ”en” och ”helig”.

Bakgrund

Frågor om översättningen till svenska av den apostoliska trosbekännelsen – och av den nicenska – har behandlats av kyrkomötet vid flera tillfällen de båda senaste decennierna. Det har gjorts mot bakgrund av ekumeniska diskussioner om nyöversättning av de båda trosbekännelserna.

1996 antog Sveriges kristna råd (SKR) för sin del nyöversättningar av den nicenska och den apostoliska trosbekännelsen – liksom av Herrens bön – avsedda för gemensamt ekumeniskt bruk i medlemskyrkorna. Efter remissbehandling inom Svenska kyrkan och en period under vilken nyöversättningarna kunde användas på prov beslutade Svenska kyrkans centralstyrelse 1997 att man inte skulle lägga fram något förslag till kyrkomötet. Som skäl anfördes bl.a. att receptionsprocessen i SKR:s medlemskyrkor inte avslutats och att kyrkornas beslutsorgan ännu inte tagit ställning.

Våren 2000 överlämnade den dåvarande kyrkohandboksgruppen sitt förslag till översyn av kyrkohandboken. Man föreslog att de ekumeniska nyöversättningarna av den nicenska och den apostoliska trosbekännelsen skulle ingå i en ny kyrkohandbok. Dock konstaterade man i förslaget motivering (Svenska kyrkans utredningar 2000:3, sidorna 45 f och 79 f), att vissa översättningsfrågor och ordval återstod att lösa innan Svenska kyrkan kunde ta definitiv ställning till trosbekännelseexterna.

Frågor om nyöversättning av trosbekännelserna aktualiserades på nytt i kyrkomötet 2008. I en motion (2008:20) föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att till 2009 års kyrkomöte lägga fram förslag till nyöversättningar av trosbekännelserna att användas i Svenska kyrkans gudstjänster från och med första söndagen i advent 2009. Motionen bifölls i huvudsak av kyrkomötet. Den i motionen angivna tidsgränsen togs dock bort.

Redan 2009 redovisade kyrkostyrelsen i skrivelsen 2009:4 *Nyöversättning av trosbekännelser* att man funnit att förutsättningar saknades för kyrkostyrelsen att inom överskådlig tid lägga fram förslag i fråga om trosbekännelserna i enlighet med vad kyrkomötet begärt. Man menade att såväl den ekumeniska processen som det inomkyrkliga förankringsarbetet behöver göras om på grundval av ett förnyat arbete med översättningsfrågorna. Kyrkostyrelsen föreslog att kyrkomötet skulle återkalla det föregående år givna uppdraget. Detta förslag avslogs dock av kyrkomötet som istället beslutade att uppdra åt kyrkostyrelsen att i SKR driva frågan om en gemensam nyöversättning av trosbekännelserna med början med den apostoliska (G 2009:1, KmSkr 2009:4). I skrivelsen KsSkr 2012:2 anmälde kyrkostyrelsen att skrivelsen från 2009 års kyrkomöte var slutbehandlad. Som bakgrund till detta redovisade kyrkostyrelsen bl.a. att SKR står fast vid beslutet att rekommendera 1996 års översättningar, som gemensam utgångspunkt för bruk i medlemskyrkorna. Vidare hade i december 2011 en remiss angående nyöversättning av trosbekännelser sänts ut till samtliga domkapitel och stiftsstyrelser samt till fyra församlingar i varje stift och till Svenska Kyrkans Unga. Det saknades stöd bland stiftet för att gå fram med ett förslag om att införa nya översättningar.

I det förslag till kyrkohandbok som lades fram i slutet av 2015 har den apostoliska trosbekännelsen samma lydelse som i gällande kyrkohandbok.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:17.

Det framgår av bakgrundsteckningen att det har skett ett arbete under lång tid i frågan om översättning av bl.a. den apostoliska trosbekännelsen. Trots att det har varit en strävan, som utskottet också ser som angelägen, att nå fram till en för kyrkorna i Sverige gemensam översättning har detta inte varit möjligt. Det är på flera punkter där det inte gått att nå fram till en enighet. Utskottet ser det inte som möjligt att bryta ut en enstaka del av den apostoliska trosbekännelsen på det sätt som föreslås i motionen. På sikt måste önskan kvarstå att få en ekumeniskt förankrad översättning av apostoliska trosbekännelsen som helhet även om förutsättningar nu inte synes föreligga. Därvid är det naturligtvis nödvändigt att göra en utifrån den ursprungliga texten så trogen översättning som möjligt.

Det framgår också av bakgrundsteckningen att i det föreliggande förslaget till ny kyrkohandbok återfinns apostoliska trosbekännelsen i nu gällande lydelse. Det tillfälle när kyrkomötet fattar beslut om trosbekännelsens lydelse är alltså när beslut fattas om kyrkohandboken. Även arbetet med kyrkohandboken har pågått under ett

antal år. Utskottet menar att vi befinner oss i ett så långt framskridet skede i den processen att det är för sent att nu, efter remissbehandlingen, lägga fram förslag på en så central punkt som trosbekännelsens lydelse. Det är dock de facto när beslutet ska tas om kyrkohandboken som det blir möjligt att ändå aktualisera även en sådan fråga som trosbekännelsens lydelse. Utskottet är för sin del dock inte berett att ställa sig bakom ett förslag om att nu aktualisera denna fråga.

Mot bakgrund av vad utskottet har anfört om önskan att få en ekumeniskt förankrad översättning av hela trosbekännelsen och om trosbekännelsens lydelse som en del av det arbete med kyrkohandboken som planeras att snart vara avslutat föreslår utskottet att motion 2016:17 avslås.

Uppsala den 28 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:8

Själavård, sekretess och IT

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:23 med förslag att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att utreda sekretessskyddet för själavårdande e-postkorrespondens på Svenska kyrkans servrar. Utskottet konstaterar att det aldrig går att helt garantera IT-säkerheten om själavård sker via e-post. Utskottet poängterar det ansvar som själavårdaren har att uppmärksamma konfidenten på de möjliga brister i säkerhet som föreligger när själavård sker per e-post. Däremot finner inte utskottet att frågan löses genom att ge ett uppdrag i enlighet med vad motionären föreslår. Utskottet föreslår därför att motion 2016:23 avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:23.

Motionens förslag

Motion 2016:23 av Berth Löndahl, Själavård, sekretess och IT

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda sekretessskyddet för själavårdande e-postkorrespondens på Svenska kyrkans servrar.

Bakgrund

I 54 kap. 1 § i kyrkoordningen regleras den så kallade själavårdssekretessen. Enligt bestämmelsens första stycke gäller förbud mot att röja sådana uppgifter som har anförtrotts en biskop eller präst under bikt eller enskild själavård. Enligt bestämmelsens andra stycke gäller förbud också mot att röja sådana uppgifter som har anförtrotts en diakon under enskild själavård.

Förbudet i första stycket är absolut och har inga undantag. Förbudet i andra stycket har en rad undantag när förbudet får vika, t.ex. när den enskilde själv medger att uppgiften får lämnas ut eller när diakonen har ålagts att vittna under ed. Förbudet enligt andra stycket får även vika vad gäller uppgifter som omfattas av anmälnings-skyldigheten enligt 54 kap. 13 a § i kyrkoordningen. Enligt bestämmelsen är den som i kyrkans verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, skyldig att genast anmäla detta till socialnämnden.

Biskopars, prästers och diakoners tystnadsplikt regleras även i 30 kap. 3 §, 31 kap. 9 § och 32 kap. 9 § i kyrkoordningen. Den som bryter mot sin tystnadsplikt kan bli föremål för ingripande från domkapitlet. En biskop får av Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar förklaras obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst om

han eller hon har brutit mot sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård (30 kap. 5 §). En präst eller diakon kan av domkapitlet antingen förklaras obehörig, få en treårig prövotid eller tilldelas en skriftlig erinran (se 31 resp. 32 kap. 12 §).

Handlingar vars innehåll skyddas av förbud enligt 54 kap. 1 § är undantagna från kravet på diarieföring (se 55 kap. 3 § punkten 1).

Själavård sker främst genom muntliga samtal, men kan även ske skriftligen. Tidigare skedde detta genom brevväxling, men genom den tekniska utvecklingen kan detta nu ske exempelvis via olika chattfunktioner, e-post eller sms. Oavsett hur själavården sker finns problem med säkerheten – ett rum kan avlyssnas, ett brev eller en e-post öppnas och läsas av någon annan än den det är riktat till. Vidare hindrar inte kyrkans säkerhetsåtgärder att konfidenten själv sprider uppgifterna på olika sätt. Det kan noteras att även en person som stod ”på lur” när en person biktade sig för en präst och sedan spred sådana uppgifter skulle ”straffas till livet” enligt 1686 års kyrkolag. Detsamma gällde en präst som bröt mot tystnadsplikten. (se 7 kap. 2 § i 1686 års kyrkolag)

I utredningen *Ett skyddat rum* (Svenska kyrkans utredningar 2010:3) togs bl.a. frågan om själavård via internet, e-post och sms upp. Vad gäller just själavård via e-post anförs att e-post av själavårdskaraktär bör hanteras så att tystnadsplikten bevaras och information inte sprids. Därför behöver sådan e-post behandlas på samma sätt som ett själavårdsbrev i pappersform, exempelvis vad gäller ordning för diarieföring. Utredningen menar att e-post i och för sig är ett medium som man kan lyssna sig in i, men att detta gäller alla rum, såväl fysiska som elektroniska. – I kyrkostyrelsens skrivelse *Tystnadsplikt m.m.* (KsSkr 2011:7) instämde kyrkostyrelsen i utredningens bedömning att själavård via e-post och sms kan betecknas som enskild själavård och att tystnadsplikt därför råder. Även om det inte går att garantera att någon information kan nå någon utomstående behöver inte det innebära att kraven på att den som är bunden av tystnadsplikt inte för vidare det som sägs blir mindre. Däremot finns det anledning att klargöra för konfidenten att det finns risk för att information kan komma ut. Kyrkostyrelsen menade att det finns ett behov av att utreda frågorna kring själavård via e-post, internet och sms ytterligare och uttryckte avsikten att ta fram riktlinjer på området. Några sådana riktlinjer har ännu inte tagits fram av kyrkostyrelsen. Däremot genomfördes en större kommunikationsinsats gällande tystnadsplikt och anmälningsskyldighet.

Tjänsten Jourhavande präst är tillgänglig via telefon, men även via chatt och lösenordsskyddade brev. Om en person väljer att kontakta Jourhavande präst via chatten eller digitalt brev krypteras innehållet och försvinner när chatten stängs ner eller brevet tas bort, alternativt när tiden för brevet har gått ut. Ingenting sparas.

Svenska kyrkan på nationell nivå ställer sekretesskrav på sina IT-leverantörer genom skrivningar i avtal. Sekretesskraven inkluderar även personal som arbetar i leveransen, alltså de personer som behöver ha tillgång till baksidan av IT-miljön för att kunna säkerställa att den fungerar tillfredsställande. Ett exempel på detta är e-postsystem, där Svenska kyrkan på nationell nivå övervakar för att fånga upp felaktigheter, bl.a. ur ett sekretessperspektiv. Övervakningen inkluderar kontroller av otillbörlig åtkomst, alltså att en användare utan rättighet medvetet eller omedvetet försöker komma åt en annan persons e-postkonto. Övervakningen gäller såväl nationell nivåns personal, externa tekniker och vanliga användare.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:23.

Utskottet konstaterar att frågan om själavård via e-post blivit allt mer aktuell, inte minst i kontakten med konfirmander och andra ungdomar. Själavårdssekreteressen för biskop, präst och diakon är givetvis densamma vid enskild själavård oavsett vilka media som används. Det går däremot aldrig att helt garantera IT-säkerheten om själavård sker via exempelvis e-post. Bristerna i säkerhet kan finnas i själavårdarens utrustning men även i konfidentens.

Utskottet vill poängtera det ansvar som själavårdaren har att uppmärksamma konfidenten på de möjliga brister i IT-säkerhet som föreligger när själavård sker per e-post eller liknande. Om möjligt kan själavårdaren överväga att erbjuda själavård på annat sätt. Däremot finner inte utskottet att frågan om bristande IT-säkerhet vid själavård via e-post löses genom att ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen i enlighet med vad motionären föreslår. Som framgår av bakgrundsteckningen kan det föreligga brister i säkerheten även om själavård genomförs på andra sätt än via e-post.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:9

Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:26 med vissa förslag avseende hantering av personalrekrytering till utlandsförsamlingarna. Utskottet menar att det som tas upp i motionen kan vara tecken på brister i relationerna mellan utlandsförsamlingarna och Svenska kyrkans nationella nivå. Därför bör kyrkostyrelsen få i uppdrag att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna. De konkreta frågor som tagits upp i motionen har en plats i detta vidare sammanhang. Mot den här bakgrunden föreslår utskottet att motion 2016:26 avslås men att ett särskilt översynsuppdrag samtidigt ges till kyrkostyrelsen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:26, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:26, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:26, punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:26 uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna i enlighet med vad utskottet har anfört.

Motionens förslag

Motion 2016:26 av Maj-Lis Aasa och Anette Nordgren, Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utvärdera hur det nuvarande delegationsförfarandet fungerar.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning för att se över utlandsförsamlingarnas delaktighet i anställningsförfarandet av utsänd personal till utlandsförsamlingarna.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över 34 kap. 12a § i kyrkoordningen och komma med förslag till ändring som tydliggör i vilken ordning behörighetsprövningen ska ske.

Bakgrund

Grundläggande bestämmelser om befattningar i Svenska kyrkan i utlandet finns i 34 kap. 3 a § i kyrkoordningen.

- 3 a § För församlingar och övriga verksamheter i Svenska kyrkan i utlandet ska det finnas anställda
1. minst det antal präster som kyrkostyrelsen bestämmer, och
 2. den personal i övrigt som behövs för verksamheten.
- Svenska kyrkan på nationell nivå är arbetsgivare för utsänd personal som tjänstgör i Svenska kyrkan i utlandet.
- När präster och diakoner ska anställas för tjänstgöring i Svenska kyrkan i utlandet gäller bestämmelserna i 7–11, 12 a–14 och 17 §§.

Som framgår av sista stycket i 3 a § finns beträffande präster och diakoner ytterligare bestämmelser i andra paragrafer i 34 kap. I fråga om anställning på andra slags befattningar finns inga bestämmelser än de i 3 a §. I 7–11 §§ finns vissa bestämmelser om villkor för att anställas på en befattning som präst. I 13 och 14 §§ finns generella bestämmelser som avser domkapitlets beslut om behörighet och yttrande vid anställning av en präst respektive diakon. 17 § reglerar möjligheterna att överklaga beslut i behörighetsfrågor.

I 12 a § finns närmare bestämmelser om vad som gäller vid anställande av en präst i Svenska kyrkan i utlandet med anställning på nationell nivå. En sådan präst ska tillsättas av kyrkostyrelsen. Kyrkorådet i utlandsförsamlingen ska ges tillfälle att yttra sig över de behöriga sökandena innan kyrkostyrelsen fattar ett anställningsbeslut. Domkapitlet i Visby stift ska yttra sig efter att kyrkorådet yttrat sig.

Bestämmelserna i 12 a § togs in i kyrkoordningen genom beslut av 2005 års kyrkomöte som en del i processen att infoga Svenska kyrkan i utlandet i Svenska kyrkans reguljära organisation med bl.a. koppling till ett stift (KsSkr 2005:7, Eu 2005:3, KmSkr 2005:19). Det skedde vissa konsekvensändringar i bestämmelserna 2011 till följd av att kyrkomötet då beslutade att Nämnden för Svenska kyrkan i utlandet skulle upphöra och kyrkostyrelsen skulle överta uppgifter som tidigare hade legat hos nämnden. Det var inte fråga om förändringar i förfarandet vid tillsättning av en befattning präst.

I kyrkoordningskommentarerna till 12 a § i skrivelsen 2005:7 sägs bl.a. att det organ som enligt kyrkoordningen ska tillsätta präster anställda på nationell nivå kan delegera sin beslutanderätt. Vidare noteras att eftersom församlingen ska yttra sig över de behöriga sökandena så måste Domkapitlet i Visby stift besluta i behörighetsfrågan innan församlingen avger sitt yttrande.

Hur anställningsförfarandet för olika befattningar ska gå till är inte närmare reglerat i kyrkoordningen eller andra bestämmelser vare sig i fråga om Svenska kyrkan i utlandet eller i övrigt. Det finns hos Svenska kyrkan i utlandet ett dokument som senast är uppdaterat i augusti 2015, *Rekryteringsrutin Svenska kyrkan i utlandet*. Där anges i ett antal punkter men i olika avsnitt vad som ska gälla vid anställande av assistent, av diakon/komminister och av kyrkoherde. Det finns också en blankett där kyrkorådet inför ett anställningsförfarande beskriver vad församlingen behöver för kompetens kopplad till församlingsinstruktion, verksamhetsmål och aktuella behov. Blanketten gäller de nämnda befattningarna och assistenttjänster är uppdelade på sådana med diakonal, musikalisk respektive pedagogisk inriktning.

Såvitt kan utläsas av de olika punkterna i dokumentet om rekryteringsrutiner är det främst kyrkoherden som agerar för församlingen vid anställning av assistent, diakon och komminister medan kyrkorådet har en mer framträdande plats då det är

fråga om en befattning som kyrkoherde. Enligt rekryteringsrutinen ska vid anställande av diakon/komminister behörighetsbeslut fattas av Domkapitlet i Visby stift innan ”kyrkoherde och HR går igenom ansökningarna och gör ett urval inför intervju”. Kyrkorådet ska informeras av kyrkoherden under processens gång. Vid anställande av kyrkoherde ska behörighetsbeslut fattas innan ”kyrkorådet lämnar yttrande till regionchef om vilka de vill träffa för intervju”. Av motion 2016:26 och kontakter med Domkapitlet i Visby stift framgår att det förekommit avvikelser från de dokumenterade rekryteringsrutinerna i vissa fall.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:26.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:26 uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna i enlighet med vad utskottet har anfört.

Det som tas upp i motion 2016:26 av två representanter för våra utlandsförsamlingar tillsammans med vissa erfarenheter som redovisades vid utskottets överläggningar pekar enligt utskottet på brister i relationen mellan utlandsförsamlingarna och Svenska kyrkans nationella nivå.

Det måste naturligtvis finnas väl fungerande rutiner för att upprätthålla den reglering som finns i kyrkoordinationen om hur anställningar görs och för att utlandsförsamlingarnas kyrkoråd ska bli delaktiga i anställningsprocessen. Misstag av det slag som tas upp i motionen med oklarheter i ett alltför sent skede i fråga om sökandes behörighet måste då kunna undvikas.

I inledningstexten till kyrkoordinationens åttonde avdelning konstateras att det utöver församlingarna i Sverige finns särskilda församlingar för verksamhet bland svenskar utomlands. Oavsett var en församling är belägen gäller det som också sägs i samma inledningstext, nämligen att församlingen är den grundläggande enheten i Svenska kyrkan, eftersom det är där människor lever, evangelium förkunnas och sakramenten delas ut. I denna mening finns ingen skillnad mellan Svenska kyrkans församlingar i olika delar av världen. Det finns däremot olika förutsättningar på ett mer praktiskt plan.

Kyrkoherden i en utlandsförsamling är anställd av Svenska kyrkans nationella nivå. I detta som i andra fall måste arbetsgivaren ha det slutliga ansvaret när en anställning ska göras. I detta fall är det fråga om en arbetsplats på långt avstånd från arbetsgivaren och kyrkoherden delar ansvaret för församlingsverksamheten med det lokala kyrkorådet. Det finns inslag i dessa förhållanden som kan medföra särskilda problem. Utskottet uppfattar Rådet för Svenska kyrkan i utlandet, där utlandsförsamlingarna är representerade, som det forum där frågor om de särskilda förutsättningar som gäller för utlandsförsamlingarna kan hanteras på ett övergripande plan. Samtidigt gäller relationerna mellan utlandsförsamlingarna och Svenska kyrkans nationella nivå många olika församlingar och det är endast ett par av dessa som kan ha en direkt plats i Rådet.

Mot bakgrund bl.a. av det som framförs i motionen menar utskottet att det kan finnas anledning att närmare belysa de ömsesidiga förväntningar som kan finnas på hur samverkan ska gestaltas mellan utlandsförsamlingarna och den nationella nivån. Det behöver tydliggöras i vilken mån det finns brister i relationen och hur det i så fall kan åtgärdas. I den första att-satsen i motion 2016:26 föreslås, mot bakgrund av

att motionen primärt avser anställningsfrågor, att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utvärdera hur nuvarande delegationsförfarande fungerar. Enligt utskottet bör ett uppdrag till kyrkostyrelsen avse relationerna på ett bredare plan utan att vara låst bara till anställningsfrågor. Hur anställningsfrågor hanteras måste naturligtvis finnas med i sammanhanget. Utskottet menar att resultatet av en utvärdering naturligtvis måste leda till att åtgärder vidtas för att komma till rätta med problem som uppdagas. Ordningen för behörighetsprövning som tas upp i motionens tredje uppsats hör till det som kan komma att behöva ses över. Utskottet är dock inte berett att i detta skede ta ställning till vilka konkreta åtgärder som krävs. Mot den här bakgrunden föreslår utskottet att motionen formellt avslås men att kyrkomötet med anledning av motionen uppdrar till kyrkostyrelsen att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna i enlighet med vad utskottet här har anfört. Detta är inte att se som en begränsning av vilka frågor som kan tas med i översynen.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:10

Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:29 där det föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att återkomma med ett förslag till sådan ändring i kyrkoordningen att det blir ett villkor för vigning till präst att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön. Utskottet konstaterar att utskottet föregående år avstyrkte en motion med ett likartat förslag och hänvisar till det som då anfördes. Härtill lyfter utskottet fram att en enhällig läronämnd i sitt yttrande tydligt avvisar ett sådant tillägg i bestämmelserna om villkor för prästvigning som föreslås i motionen. Läronämnden framhåller att det är fråga om ett villkor av helt annat slag än de som finns sedan tidigare och som gäller det för kyrkan konstitutiva. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns en reservation och tre särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:29.

Motionens förslag

Motion 2016:29 av Anna Ekström m.fl., Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen, som innebär att det blir ett villkor för vigning till präst att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:29 i Ln 2016:8y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Kyrkomötets beslut om vigsel för personer av samma kön

2009 års kyrkomöte beslutade om sådana ändringar i kyrkoordningen och i anvisningarna i kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst att par av samma kön kan vigas i Svenska kyrkans ordning (KsSkr 2009:6, G 2009:2, KmSkr 2009:1). I de omfattande diskussionerna före och i anslutning till detta beslut togs även frågor om vigselplikt upp.

Vigselplikt/vigselskyldighet

Frågor om en präst har vigselplikt har diskuterats under lång tid och med olika utgångspunkter och förutsättningar. I 4 kap. 4 § i äktenskapsbalken (1987:230) i dess lydelse innan kyrka-statrelationerna ändrades år 2000 angavs att en kvinna och en man som skulle viga inom Svenska kyrkan hade rätt att välja den präst inom kyrkan som de själva önskade och som var villig att viga dem. Vidare gällde enligt äktenskapsbalken att de hade rätt till vigsel i en församling som någon av dem tillhörde. Dessa föreskrifter gällde från 1976. Tidigare gällde att en församlingspräst hade vigselplikt om en av de blivande makarna tillhörde prästens församling.

De redovisade bestämmelserna i äktenskapsbalken upphävdes när kyrkoordningen tillkom. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) redogjorde Svenska kyrkans centralstyrelse för de dittills gällande statliga föreskrifterna. Rätten till vigsel i den församling som kvinnan eller mannen tillhör skulle anges i kyrkoordningen. I princip har det inte skett någon ändring av dessa bestämmelser. I 17 kap. 2 § finns övergripande bestämmelser om rätten för den som tillhör Svenska kyrkan att i sin församling bli delaktig av de kyrkliga handlingarna. I 23 kap. 1 a § sägs att den som tillhör Svenska kyrkan har rätt till vigsel i Svenska kyrkans ordning, om inte synnerliga skäl hindrar det. I kyrkoordningsskrivelsen anförde Centralstyrelsen följande.

För framtiden får det ankomma på församlingen att svara för att det finns en präst som kan förrätta vigsel för dem som har rätt till detta. Vi ser inga skäl att i kyrkoordningen införa några bestämmelser om prästs skyldighet att viga, vare sig båda, en eller ingen av de blivande makarna tillhör Svenska kyrkan. Detta är en fråga som bör hanteras av kyrkoherden utifrån uppgiften att leda församlingens verksamhet bl.a. såvitt avser gudstjänst.

Frågor kring prästers skyldighet att förrätta vigsel aktualiserades när 2005 års kyrkomöte införde bestämmelser i kyrkoordningen om välsignelse över registrerat partnerskap och när 2009 års kyrkomöte beslutade om att par av samma kön kan viga i Svenska kyrkans ordning.

I skrivelsen 2005:9 Samlevnadsfrågor finns ett avsnitt om tjänstgöringsskyldighet. Där konstaterade kyrkostyrelsen att det var naturligt att det främst var prästens tjänstgöring som hade diskuterats när det uppstått motsättningar mellan enskilda prästers uppfattning om vad som bör gälla och fastställda regler. Detta eftersom prästen har en särskild roll som ledare i gudstjänsten med ett till prästlöftena knutet ansvar för gudstjänstens innehåll och utformning. Som en utgångspunkt för sina överväganden noterade kyrkostyrelsen att allmänna arbetsrättsliga principer innebär att en anställd i regel är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter han eller hon blir anvisad. Beträffande den i sammanhanget aktuella frågeställningen menade styrelsen att det var angeläget att varje präst själv fick möjlighet att avgöra om han eller hon ville medverka i en välsignelse över ingånget partnerskap.

Det torde inte vara av intresse för det par som handlingen närmast gäller att den leds av en präst som inte gör det av egen vilja och övertygelse. Härtill kommer att det rör sig om ett så begränsat antal tillfällen att det inte är nödvändigt att fördela arbetet på alla församlingens präster.

Kyrkostyrelsen fattade 2006 beslut (SvKB 2006:16) om ordning för välsignelse över registrerat partnerskap. 2 § i de fortfarande gällande bestämmelserna har följande lydelse.

2 § De som har ingått registrerat partnerskap har rätt till välsignelse i den församling som någon av partnerna tillhör, om inte synnerliga skäl hindrar det.

Beslutet om rätt till välsignelsehandling fattas av kyrkoherden i den församling där handlingen begärs.

För den som anser att det strider mot hans eller hennes personliga övertygelse föreligger ingen skyldighet att medverka i genomförandet av gudstjänsten.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap har ett avsnitt rubriken ”Vigselskyldighet”. Där redovisas att det i 4 kap. 3 § i äktenskapsbalken sägs att en präst eller annan behörig vigsselförrättare i ett trossamfund inte är skyldig att förrätta vigsel. Det finns alltså ingen i lag reglerad skyldighet för vigsselförrättare inom ett trossamfund att förrätta någon vigsel. Frågan om en eventuell inomkyrklig vigselskyldighet är inte lagreglerad. På den punkten hänvisade kyrkostyrelsen till vad den anfört om tjänstgöringsskyldighet i skrivelsen 2005:9 *Samlevnadsfrågor*.

Villkor för prästvigning

I 25 kap. 2 § finns bestämmelser om vissa villkor för att vigas till något av uppdragen i kyrkans vinningstjänst, alltså till biskop, präst eller diakon. De villkor som gäller är att

- vara döpt och konfirmerad,
- tillhöra Svenska kyrkan, och
- ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön.

Dessa bestämmelser om vad som gäller för att kunna vigas till ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst motsvarar i viss utsträckning det som gällde för att kunna vigas till präst före kyrkoordningens tillkomst. Utöver att bestämmelserna gjordes tillämpliga på alla tre uppdragen inom vinningstjänsten gjordes vissa ytterligare ändringar. I de tidigare föreskrifterna fanns inte angivet att den som skulle vigas till präst skulle tillhöra Svenska kyrkan och inte heller var konfirmation ett kyrkorättsligt reglerat villkor. Den mest omdiskuterade punkten har varit den tredje om att ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön. En bestämmelse med samma syfte fördes 1998 in i den av kyrkomötet beslutade kyrkliga kungörelsen (1991:15) om prästexamen. Där stadgades då i 2 § som villkor för att avlägga prästexamen att ha ”förklarat sig beredd att fullt ut tjänstgöra med andra präster i Svenska kyrkans gudstjänster”.

När 1998 års kyrkomöte förde in den nämnda bestämmelsen i den kyrkliga kungörelsen hade frågan i sak avgjorts redan ett år tidigare. 1997 års kyrkomöte hade nämligen begärt att Svenska kyrkans centralstyrelse skulle utarbeta ett förslag till en kyrklig kungörelse av vilken skulle framgå att endast den som bejakar giltigheten i kvinnors och mäns prästvigning och sakramentsförvaltning får antas till prästexamen. I det betänkande från Andra kyrkolagsutskottet (2KL 1997:3) som låg till grund för kyrkomötets beslut anförde utskottet bl.a. följande som principiell grund för sitt ställningstagande.

I anslutning till läronämndens yttrande konstaterar utskottet att om giltigheten i vinning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens

person hotas kyrkans enhet. ”Ordningsfrågan blir en bekännelsefråga, om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person. Svenska kyrkan godtar i fråga om giltigheten inte två uppfattningar som förenliga med sin *bekännelse*.” Den problematik som behandlas i motionerna gäller alltså hur Svenska kyrkan skall hantera situationen att det finns präster som i frågan om giltigheten i andra prästers vigning och sakramentsförvaltning intar en hållning som inte är förenlig med bekännelsen.

Behandling vid 2015 års kyrkomöte av frågan om skyldighet att viga par av samma kön

Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlade vid 2015 års kyrkomöte i betänkandet TU 2015:4 *Vissa frågor om kyrkliga handlingar* ett motionsförslag om att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen ”att göra vigselplikten till en del i antagningskriterierna till prästkandidat och vigning”, att-sats 2 i motion 2015:88. I den första att-satsen i samma motion föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att i antagning av prästkandidater och vigningar av präster ta bort ”den samvetsklausul som idag finns för dem som inte vill viga samkönade par”. I det nämnda betänkandet behandlades också en motion, 2015:20, där det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag ”att utfärda bestämmelser som säkerställer att ingen diskrimineras i samband med kyrkliga handlingar”.

Beträffande den sistnämnda motionen konstaterade Tillsyns- och uppdragsutskottet i sina överväganden att det inte kunde ges i uppdrag till kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om ett visst förhållande utan direkt stöd i kyrkoordningen. Mot den bakgrunden föreslog utskottet att motionen skulle avslås. Vad gällde den första att-satsen i motion 2015:88 angav utskottet att det delade Läronämndens mening när nämnden i sitt yttrande Ln 2015:12y såg det som sakligt riktigt att tala om en ”samvetsklausul” och därmed föreslog utskottet att motionens första att-sats skulle avslås.

Tillsyns- och uppdragsutskottet föreslog att även den andra att-satsen i motion 2015:88 skulle avslås. I sin motivering av detta förslag konstaterade utskottet att det i flera sammanhang hade betonats att Svenska kyrkan kan härbärgera olika syn på äktenskapet och att detta också ska kunna få praktiska konsekvenser för enskilda prästers handlingsutrymme. Utskottet såg det som ett avsteg från det som sades när ordningen för vigsel av par av samma kön infördes, om kyrkomötet nu skulle göra det till ett villkor för prästvigning att säga ja till att viga par av samma kön. Man menade att ett sådant beslut också riskerade att få påtagligt negativa konsekvenser för sammanhållning och samtalsklimat inom Svenska kyrkan.

I en reservation från sju av utskottets ledamöter angavs att utskottet skulle beslutat föreslå kyrkomötet ”att med anledning av motion 2015:88 uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att det blir ett villkor för prästvigning att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön”. Reservationen innehöll ett delvis nytt förslag och innefattade en lärofråga som inte hade varit föremål för behandling i Läronämnden. Detta medförde att när kyrkomötet fattade sitt beslut med anledning av motion 2015:88 kunde inte reservationsförslaget tas upp i plenum som ett i förhållande till utskottets avslagsförslag alternativt beslutsförslag.

Kyrkomötet följde utskottets förslag och beslutade att avslå motionerna 2015:10 och 2015:88.

Ordningen för beslut i vissa lärofrågor

I det till detta betänkande bifogade yttrandet från Läronämnden, Ln 2016:8y, bedömer Läronämnden att dess yttrande ”berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § i kyrkoordningen kan bli tillämplig”. I 11 kap. 18 § i kyrkoordningen finns bestämmelser om ordningen för beslut i vissa lärofrågor. När kyrkomötet ska besluta i vissa i kyrkoordningen angivna ärenden eller i ett ärende där Läronämnden i sitt yttrande enligt 17 § tredje stycket har angett att en särskild beslutsordning kan bli tillämplig gäller följande. När det har fastställts vilka beslutsförslag som föreligger men innan kyrkomötet fattar beslut ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen ska tillämpas för den händelse kyrkomötet bifaller ett visst förslag. Biskoparna får fatta ett sådant beslut om de finner att ett förslag inte bör genomföras därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet beslutar att bifalla förslaget i fråga ska enligt punkt 3 det slutliga avgörandet skjutas upp till det andra sammanträdet med ett nyvalt kyrkomöte efter att dess mandatperiod börjat den 1 januari året efter valåret. Vid det tillfället ska ärendet behandlas på samma sätt som ett nyväckt ärende med yttrande från Läronämnden och en ny utskottsberedning. Om kyrkomötet vid det slutliga beslutet bifaller ett förslag för vilket biskoparna har beslutat att den särskilda beslutsordningen ska gälla finns krav på kvalificerad majoritet. Minst tre fjärdedelar av de röstande måste bifalla förslaget för att det ska genomföras.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:29.

En gemensam utgångspunkt för utskottet när det har haft att ta ställning till det förslag som läggs fram i motion 2016:29 har varit alla människors lika värde. Alla ska bli bemötta på ett respektfullt sätt av alla som i någon mening företräder Svenska kyrkan. Sådant som en persons sexuella läggning får aldrig vara av betydelse för hur en person bemöts från Svenska kyrkans sida.

Som tidigare har framgått diskuterade Tillsyns- och uppdragsutskottet vid föregående års kyrkomöte förslag av i princip motsvarande slag som det som nu finns i motion 2016:29. I betänkande TU 2015:4, som bifölls av kyrkomötet, redovisade utskottet sina skäl för att avvisa förslaget att ”vigselplikten” skulle utgöra ”en del i antagningskriterierna till prästkandidat och vigning”. Det som då sades har bäring även på det förslag som finns i årets motion.

Utskottet vill även i år framhålla att Svenska kyrkan rymmer olika äktenskaps-syner. De olika ståndpunkterna bör också kunna få praktiska konsekvenser för enskilda prästers handlingsutrymme. När ordningen för vigsel av par av samma kön infördes fanns inte i diskussionerna att det inom några år skulle kunna bli ett villkor för prästvigning att säga ja till att viga par av samma kön. Tvärtom framhölls att olika ståndpunkter skulle kunna finnas. Om en kyrka som vill vara inkluderande skulle exkludera dem som i vigselfrågan har en annan ståndpunkt än majoriteten kan på goda grunder ställas frågan om man verkligen står kvar vid det som sades vid beslutet för några få år sedan. Det finns en uppenbar risk för att få en polarisering som låser fast istället för att öppna för konstruktiva samtal.

Till det som utskottet lyfte fram redan vid behandlingen av ärendet om vigselplikt 2015 kommer i år det enhälliga yttrandet från Läronämnden, Ln 2016:8y. I det yttrandet redovisar Läronämnden den principiella grunden för de tre villkor för vigning till något av uppdragen inom kyrkans vigningstjänst som finns i 23 kap. 2 §

i kyrkoordningen och hur dessa villkor skiljer sig från det som föreslås i motion 2016:29. De tre gällande villkoren är direkt kopplade till det som är konstitutivt för Svenska kyrkan som kyrka. Det som till synes mest liknar det som i motionen föreslås som ett nytt fjärde villkor, är att ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vignings-tjänst oavsett deras kön. Detta villkor avser, som Läronämnden framhåller tilliten till giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning. Det framgår också tydligt av det citat från Andra kyrkolagsutskottets betänkande 2KL 1997:3 som återfinns i bakgrundsteckningen att när villkoret att vara beredd att samverka med andra oavsett kön infördes var motivet ”att om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person hotas kyrkans enhet”.

Läronämnden konstaterar att det förslag som läggs fram i motionen skiljer sig från det som nu är stadgat. Det är inte frågan om ett villkor som är av konstitutiv karaktär. Detta visar sig också när det föreslås att det ska införas ett villkor som inte avser kyrkans vigningstjänst som totalitet utan bara ett av uppdragen inom vignings-tjänsten. Villkoret är därtill kopplat till en uppgift som inte med nödvändighet behöver fullgöras av någon med uppdrag inom kyrkans vigningstjänst utan kan ligga hos en statlig myndighetsperson, nämligen att vara vigselförrättare. Att ställa upp ett villkor av detta slag för att kunna vigas till präst griper också in i det som Läronämnden lyfter fram som biskopens i biskopsvigningen givna ansvar. Biskopen har utifrån sitt vigningsansvar att göra en självständig prövning av stiftets prästkandidater. Biskopen kan därvid inte gå vid sidan av det för kyrkan konstitutiva men bör inte vara bunden av tillkommande villkor av annat slag.

Mot bakgrund av det som här har framförts ser utskottet inga skäl för att föreslå en ändring av det ställningstagande som gjordes av 2015 års kyrkomöte. Kyrkomötet bör därmed avslå motion 2016:29.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss till förmån för eget yrkande att bifalla motion 2016:29, *Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par*.

Anna Ekström, Lars Risberg, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forsell och Britas Lennart Eriksson

Särskild mening 1

Utskottet föreslår kyrkomötet besluta att avslå motion 2016:29 av Anna Ekström om prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par.

Jag instämmer i utskottets avslagsyrkande.

Vad gäller utskottets överväganden menade sju ledamöter av femton att följande formulering skulle ingå: ”Det står klart att införande av ett nytt villkor för prästvigning av det slag som föreslås i motionen ses som ett löftesbrott.”

Jag menar att beslutet att utesluta denna mening ur övervägandena är mycket illavarslande. Viljan att köra över en enig läronämnd och ett enigt biskopsmöte är uppenbar. Någon hänsyn till gällande förutsättningar och gjorda utfästelser i samband med beslutet 2009 finns uppenbarligen inte hos den grupp som önskar ett beslut i enlighet med Ekströms motion. Jag finner detta mycket illavarslande.

Bertil Murray

Särskild mening 2

Jag instämmer i reservationens bifallsyrkande.

Catharina Erdtman

Särskild mening 3

Vigningslöftet och synen på äktenskap är centrala frågor i många prästers kall och tjänst. Vid förändringen 2009 som öppnade för samkönade äktenskap fördes en stor debatt och diskussion inom kyrkan, då olika fromhetsinriktningar hade och har väldigt olika uppfattningar i frågan. Vid förändringen i kyrkoordningen gavs löften om att olika äktenskapssyn fortsatt skulle få lov att rymmas inom Svenska kyrkan och att de som inte är beredda att viga samkönade har en väjningsrätt. Frågan om äktenskapssyn ska inte vara ett villkor för prästvigning. Ett löftesbrott som detta vore ett svek gentemot respekten för olika fromhetsinriktningar, vilket är en förutsättning för att kyrkan ska kunna hålla samman. Ansvar för att vigsel blir utförd vilar på kyrkoherden och församlingen, inte den enskilda prästen. Mot bakgrund av detta instämmer jag i utskottets förslag om att motionen ska avslås.

Helena Elmqvist

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:8y

Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par

Läronämndens yttrande över motion 2016:29

Läronämnden konstaterar att 2009 års beslut om äktenskap för par av samma kön är en del av kyrkans ordning. Alla som vigs till präst i Svenska kyrkan lovar att följa kyrkans ordning. Läronämnden har tidigare uttryckt:

Det står inte den enskilde ämbetsbäraren fritt att själv välja konsekvenser av sin uppfattning för utövandet av ett uppdrag i kyrkan. Kyrkans gemensamma ordning är överordnad ämbetsbäraren. (Ln 1997:3y)

Ansvar för att kyrkliga handlingar blir utförda ligger inte på den enskilda prästen utan på församlingen. Kyrkoherden ansvarar för att de som efterfrågar och har rätt till vigsel också ska få vigsel i församlingen i enlighet med kyrkans ordning. I Ln 2015:12y anför:

I Läronämndens behandling av skrivelse KsSkr 2009:6 framhålls att Svenska kyrkan även efter beslutet kan rymma olika uppfattningar i denna fråga (Ln 2009:12y). Läronämnden konstaterar att 2009 års beslut innebar ett förtydligande av att kyrkan som helhet och inte den enskilda prästen även fortsättningsvis ansvarar för människors tillgång till de kyrkliga handlingarna.

Motion 2016:29 föreslår att vigningen till präst villkoras så att varje präst ska vara skyldig att genomföra vigsel av samkönade par genom att ytterligare ett vigningsvillkor införs i kyrkoordningen 25 kap. 2 §. I nuläget finns tre villkor för vigning som gäller hela vigningstjänsten, nämligen att kandidaten:

1. är döpt och konfirmerad,
2. tillhör Svenska kyrkan, och
3. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

Samtliga dessa villkor är av för Svenska kyrkan konstitutiv karaktär. Kyrkan och kyrkans enhet konstitueras av evangelieförkunnelsen och sakramentsförvaltningen (Den augsburgska bekännelsen, artiklarna V och VII). Det tredje villkoret tillfördes på grund av att tilliten till giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning, vigningar och enheten i gudstjänstlivet var hotad. Villkoret klargör att det är nödvändigt att giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning och vigningstjänst inte är satt i fråga av den som ska viga till tjänst i Svenska kyrkan.

Motionen 2016:29 föreslår en ny bestämmelse som innebär ett specifikt villkor för vigning till präst. Det villkoret är inte av konstitutiv karaktär. Det ligger tillika i biskopens vigningsansvar att göra en helhetsbedömning av kandidatens lämplighet, eftersom biskopens ansvar är att ”upprätthålla och värna vår kyrkas ordning och främja enheten i Kristus”. (Den svenska kyrkohandboken Del II, 1987)

Läronämnden menar att det strider mot kyrkans ordning att införa villkor av icke-konstitutiv karaktär som begränsar biskopens vigningsansvar.

Läronämnden bedömer att detta yttrande berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § i kyrkoordningen kan bli tillämplig.

TU 2016:10
Bilaga 1

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:11

Avgångna och utköpta präster

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:56 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda motiv och tankar hos präster och diakoner som inte längre är i kyrklig tjänst. Utskottet ifrågasätter lämpligheten i att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:56.

Motionens förslag

Motion 2016:56 av Dag Sandahl, Avgångna och utköpta präster

Kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda motiv och tankar hos präster och diakoner som inte längre är i kyrklig tjänst.

Bakgrund

I Matrikel för Svenska kyrkan återfinns de präster och diakoner som fortfarande har kvar sitt uppdrag inom vigningstjänsten men inte längre är i kyrklig tjänst framför allt under rubriken ”Övriga präster och diakoner” stiftsvis. Vissa präster och diakoner som inte innehar kyrklig tjänst återfinns dock under andra rubriker, exempelvis rubriken ”Präster och diakoner inom universitet och högskolor”.

Om en präst eller diakon enligt 31 kap. 11 § respektive 32 kap. 11 § i kyrkoordningen genom egen ansökan begär att förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst blir detta ett ärende hos domkapitlet. Så är inte fallet med de präster och diakoner som fortfarande innehar sitt uppdrag men som av olika anledningar inte längre innehar en kyrklig tjänst. Det kan noteras att domkapitlet i beslut om obehörigförklaring på egen begäran vanligtvis inte anger anledningen till varför prästen eller diakonen har begärt att bli obehörigförklarad. Däremot framgår det i vissa fall av prästens eller diakonens ansökan. Orsakerna till att präster eller diakoner begär obehörigförklaring är av skiftande slag.

Vad gäller prästens eller diakonens relation som anställd till en arbetsgivare (vanligtvis en församling eller ett pastorat) kan följande sägas. Det är praxis och kutym i god personalpolitik att ha ett avgångssamtal med en medarbetare som slutar sin anställning. Det är ett led i att utveckla sin verksamhet och fånga upp erfarenheter och synpunkter kring sådant som kan förbättras och som är bra gällande exempelvis verksamhet och arbetsmiljö. Det är också ett sätt att fånga upp vad som är viktigt för att kunna attrahera och behålla medarbetare. Det finns arbetsgivare

inom Svenska kyrkan som systematiskt genomför avgångssamtal. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation tillhandhåller i det webbaserade HR-verktyget Vera exempel på frågor som kan ställas i ett sådant samtal. Sådana samtal sker med alla befattningskategorier hos arbetsgivaren. Samtalen relaterar dock till anställningen och det arbete man har haft och inte specifikt till uppdraget inom vinningstjänsten, då det är frågor som är kopplade till biskopen och domkapitlet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:56.

Utskottet anser inte att ett uppdrag i enlighet med motionens förslag bör ges till kyrkostyrelsen. Sådana utredningar skulle möjligen kunna genomföras på stiftsnivå. Utskottet vill poängtera att det är viktigt att respektera personers val i livet. Utskottet finner vidare att det torde finnas många anledningar till att präster och diakoner väljer att inte längre arbeta inom Svenska kyrkan. Det är inte heller nödvändigtvis så att det alltid behöver vara ett problem när så sker. Det kan även finnas positiva skäl till att en präst eller diakon väljer att arbeta utanför Svenska kyrkan. Valet att, trots att man är präst- eller diakonvigd, arbeta utanför Svenska kyrkan behöver inte heller vara livslångt utan kan avse enbart en period i livet. I sådana fall får Svenska kyrkan sedan ta del av de erfarenheter personerna i fråga tar med sig tillbaka in i sitt kyrkliga arbete. Utskottet ifrågasätter lämpligheten i att ge kyrkostyrelsen ett uppdrag i enlighet med motionen. Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:12

Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:79 med förslag dels om att kyrkomötet ska få särskild information om arbetsmiljö och studiesituation vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut, dels om att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda formerna för ledning och styrning. Utskottet konstaterar att viss information lämnas till kyrkomötet genom detta betänkande och menar att det inte ska beslutas om någon ytterligare information till kyrkomötet. Formerna för ledning och styrning hör till kyrkostyrelsens ansvar och det behövs inget ytterligare uppdrag på det området. Konkreta arbetsmiljöfrågor är inte sådana frågor som kyrkomötet som högsta beslutande organ närmare ska behandla. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:79, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:79, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2016:79 av Jerker Schmidt m.fl., Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att informera kyrkomötet om arbetsmiljö och studiesituation på Svenska kyrkans utbildningsinstitut.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda formerna för ledning och styrning av Svenska kyrkans utbildningsinstitut.

Bakgrund

Höstterminen 2014 startade utbildningsverksamheten vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Utbildningsinstitutets uppdrag är att utbilda blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster i enlighet med de utbildningsplaner som har fastställts av kyrkostyrelsen. Verksamheten bedrivs i Lund och Uppsala. Arbetet leds på generalsekreterarens uppdrag av rektor som i sin tur har 4 programchefer och en studierektor i sin organisation. Utbildningsinstitutet är direkt underställt kyrkostyrelsen.

Det konkreta förberedelsearbetet inför att utbildningarna skulle ta sin start påbörjades hösten 2013. Det var fråga om att innehållsligt och praktiskt starta en ny utbildningsverksamhet. En ny organisation där samtliga fick söka sina tjänster tillskapades. Medarbetarna i det nya utbildningsinstitutet fanns på plats till sommaren

2014. Som pekas på i motion 2016:79 har medierapportering tagit upp arbetsmiljörelaterad problematik i verksamheten. Efter larm från huvudskyddsombudet fattades beslut våren 2015 att anlita en extern konsult som hjälp att hantera den arbetsmiljöproblematik som hade uppstått. Intervjuer med alla anställda och en stor medarbetarenkät samt bearbetning av detta material visade på att det förelåg problem. Om resultaten uppdelades mellan Lund och Uppsala förelåg en märkbar skillnad på det viset att arbetsmiljön i Lund inte alls upplevdes problematisk på samma sätt som i Uppsala.

Tidigt hösten 2015 fastställdes en handlingsplan för vilka aktiviteter som skulle genomföras det kommande året för att stödja och förbättra arbetsmiljön. Den innehöll följande punkter.

- ◆ En gemensam plattform i form av ett mål- och strategidokument färdigställs.
- ◆ En tydligare organisationsstruktur – organisation, beslutsprocesser och mandat tydliggörs, individuella mål och befattningsbeskrivningar tas fram (arbetet pågår och kommer att avslutas under hösten 2016).
- ◆ Ett stärkt medarbetarskap – teambuilding, grupputveckling och processtöd för att förstärka det interna samarbetet (mars–september 2016).
- ◆ Ett stärkt chef- och ledarskap – chefshandledning och coachning samt chefsutbildning.
- ◆ En orädd och flexibel arbetsplats – förändringsledning och förändringsarbete (utvecklas under 2016).

Man har också arbetat med former för studerandeflytande. Avsikten är att det pågående arbetet med aktivitetsplanen avslutas genom att en ny arbetsmiljöenkät genomförs under första kvartalet 2017.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:79.

I bakgrundsteckningen redovisas den handlingsplan som har fastställts för att hantera viss problematik avseende arbetsmiljön vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut. På det sättet har också lämnats viss information till kyrkomötet av det slag som efterfrågas i första att-satsen i motion 2016:79. Någon särskild information till kyrkomötet därutöver ser inte utskottet skäl för att kyrkomötet ska besluta om. Utskottet föreslår därmed att den första att-satsen ska avslås.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut har funnits i två år. Det har som framgår av den tidigare redovisningen inte varit en problemfri start. Utskottet menar att det behöver ske en tydlig avgränsning mellan vilka frågor som kan behandlas av kyrkomötet och sådana där kyrkostyrelse och generalsekreterare måste ta det fulla ansvaret. I den uppdelning som brukar göras mellan styrning och ledning kan inte kyrkomötet gå närmare in i några frågor som har karaktär av ledning. Det pågår arbete med att komma tillrätta med vissa arbetsmiljöproblem. Utskottet menar att kyrkomötet inte bör ta några särskilda initiativ i frågor om hur styrning och ledning ska hanteras. Det är kyrkostyrelsens ansvar att finna de bästa formerna för hur ledning och styrning närmare ska utformas. För detta behövs inget särskilt utredningsuppdrag från kyrkomötets sida.

Beträffande arbetsmiljöfrågor finns en myndighetstillsyn. Kyrkomötet bör inte som beslutande organ i Svenska kyrkan ge sig in i frågor av det slaget.

Mot bakgrund av det som utskottet här har anfört föreslås att även den andra att-satsen i motion 2016:79 ska avslås.

Uppsala den 29 september 2016

TU 2016:12

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:13

Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:82 där det föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda vilka rutiner som ska föreligga för att en persons tillhörighet till Svenska kyrkan inte ska upphöra utan att personen får vetskap om det och ges möjlighet att kvarstå som tillhörig. Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag och föreslår att motionen ska bifallas.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:82.

Motionens förslag

Motion 2016:82 av Ingrid Smittsarve m.fl., Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka rutiner som ska föreligga för att en persons svenskkyrkliga tillhörighet inte ska upphöra utan att personen får vetskap om det och ges möjlighet att kvarstå som tillhörig.

Bakgrund

En person som är svensk medborgare, eller utländsk medborgare bosatt i Sverige, får tillhöra Svenska kyrkan (se 29 kap. 1 § första stycket i kyrkoordningen).

Kyrkostyrelsen får besluta att även någon annan person får tillhöra Svenska kyrkan (se andra stycket nämnda bestämmelse). Detta är ett undantag från den huvudregel som stadgas i första stycket. Undantaget avser närmast vissa utländska medborgare som av släktskäl eller på grund av delaktighet i Svenska kyrkans utlandsverksamhet vill tillhöra Svenska kyrkan. Enligt 29 kap. 6 § fjärde stycket är det kyrkostyrelsen som fattar beslut om inträde i och utträde ur Svenska kyrkan för den som inte är folkbokförd i Sverige och som alltså inte kan tillhöra någon församling i landet. Fr.o.m. den 1 januari 2014 får även kyrkoherdar i församlingar inom Svenska kyrkan i utlandet i vissa fall fatta beslut om inträden och utträden i fråga om den församling där han eller hon är kyrkoherde. Däremot är det bara kyrkostyrelsen som kan fatta beslut om inträden och utträden avseende utomlands bosatta personer som inte är svenska medborgare.

Om en svensk medborgare, tillhörig Svenska kyrkan, flyttar utomlands och i samband med det avsäger sig sitt svenska medborgarskap, upphör den personen automatiskt att vara tillhörig Svenska kyrkan. Detsamma gäller en utländsk med-

borgare, tidigare bosatt i Sverige och medlem i Svenska kyrkan, som flyttar utomlands. Genom att tillhörigheten upphör och personen är bosatt utomlands finns det inte längre några kontaktuppgifter till personen i fråga i Svenska kyrkans system. För att en person ska kunna fortsätta tillhöra Svenska kyrkan krävs att den själv tar kontakt med Svenska kyrkan och begär det. Då kan kyrkostyrelsen fatta beslut enligt 29 kap. 1 § andra stycket om att personen, trots att inte kraven i paragrafens första stycke är uppfyllda, får tillhöra Svenska kyrkan.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:82.
--

Som framgår av bakgrundsteckningen upphör en person automatiskt att vara tillhörig Svenska kyrkan om hon eller han flyttar utomlands och samtidigt avsäger sig sitt svenska medborgarskap. Detsamma gäller en utländsk medborgare som tidigare varit bosatt i Sverige och tillhörig Svenska kyrkan, men som sedan flyttar utomlands. Eftersom tillhörigheten upphör per automatik blir personerna i fråga ofta inte varse detta förrän långt senare. Det krävs då att personen själv tar kontakt med Svenska kyrkan och begär att få bli tillhörig igen.

Utskottet delar motionärernas problembild och anser att rutinerna kring det ovan beskrivna måste utredas. De personer som idag per automatik upphör att vara tillhöriga av de orsaker som redovisas ovan måste upplysas om att de går miste om sin tillhörighet till Svenska kyrkan när de flyttar utomlands. Utskottet anser därför att motionens förslag om att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda sådana rutiner ska bifallas.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:14

Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:86 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att, efter samråd med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, redovisa förutsättningar för användning och utveckling av ett gemensamt undersöknings- och redovisningsverktyg för kartläggning av arbetsmiljön i församlingar och pastorat som lokala arbetsgivare.

Utskottet redovisar att arbetsgivare i Svenska kyrkan ges möjlighet att från 2017 använda ett gemensamt verktyg som är prövat och anpassat till Svenska kyrkan och de arbetsmiljörättsliga kraven, vilket är i linje med vad som föreslås i motionen. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska besluta att motionen är besvarad med vad utskottet har anfört.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2016:86 är besvarad med vad utskottet har anfört.

Motionens förslag

Motion 2016:86 av Kenneth Nordgren m.fl., Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att, efter samråd med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, redovisa förutsättningar för användning och utveckling av ett gemensamt undersöknings- och redovisningsverktyg för kartläggning av arbetsmiljön i församlingar och pastorat som lokala arbetsgivare.

Bakgrund

Arbetsgivare är enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och Arbetsmiljöverkets föreskrift Systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) ålagda att undersöka alla arbetsförhållanden för att förebygga ohälsa och olycksfall. Ytterligare föreskrifter från Arbetsmiljöverket, däribland den om Organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4) preciserar det som ska undersökas. Arbetsmiljöverket har i tillsynsinsatser hos arbetsgivare i Svenska kyrkan efterfrågat hur arbetsförhållandena undersöks.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation driver och samordnar arbetsmiljöfrågor i Svenska kyrkan. För att möta en ökad efterfrågan av stöd i form av verktyg och enkäter för att fullgöra uppgiften att undersöka och kartlägga arbetsmiljön tar Arbetsgivarorganisationen under hösten 2016 över ett kyrkoanpassat arbetsmiljöverktyg, AKKA (Arbetsklimat i kyrkan), från Göteborgs kyrkliga samfällighet.

Arbetsgivare i Svenska kyrkan ges genom övertagandet från samfälligheten möjlighet att från 2017 använda ett gemensamt verktyg som är prövat och anpassat till Svenska kyrkan och de arbetsmiljörättsliga kraven. Verktöget kan användas både för den enskilda arbetsgivarens arbete med att undersöka, främja och förbättra arbetsmiljö och ge samlad information om områden av strategisk vikt att arbeta med i ett utvecklande, främjande och stödjande perspektiv för såväl Arbetsgivarorganisationen och stiftet som för nationell nivå.

Arbetsgivarorganisationen fortsätter att i dialog utveckla verktöget utifrån arbetsmiljörätten, arbetslivsforskningen och de inomkyrkliga behoven.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2016:86 är besvarad med vad utskottet har anfört.

Enligt vad som framgår av bakgrundsteckningen tar Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation över ett kyrkoanpassat arbetsmiljöverktyg från Göteborgs kyrkliga samfällighet, vilket ger arbetsgivare i Svenska kyrkan möjlighet att från 2017 använda ett gemensamt verktyg som är prövat och anpassat till Svenska kyrkan och de arbetsmiljörättsliga kraven. Utskottet ser med tillfredsställelse på denna utveckling och ser med tillförsikt fram emot det fortsatta arbetet med att utveckla arbetsmiljöverktyget. Utskottet finner vidare att det motionärerna efterfrågat i huvudsak är tillgodosett genom det som har redovisats. Utskottet menar därför att ingen ytterligare åtgärd behöver vidtas och kyrkomötet föreslås besluta att motionen är besvarad med vad utskottet har anfört.

Uppsala den 28 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:15

Värna religionsfriheten

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:87 med förslaget att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att föra dialog med Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg om att enskildas religionsfrihet äventyras då de uppmanas att begära utträde ur trossamfund för att minska sina utgifter. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det blir ett religionsfrihetsproblem om personer i ekonomiskt trångmål efter kontakter med myndighetspersoner känner sig tvingade att lämna Svenska kyrkan. Utskottet förslår att kyrkomötet bifaller motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:87.

Motionens förslag

Motion 2016:87 av Hanna Unger m.fl., Värna religionsfriheten

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föra dialog med Socialstyrelsen och Inspektionen för Vård och Omsorg om att enskildas religionsfrihet äventyras då de uppmanas att begära utträde ur trossamfund för att minska sina utgifter.

Bakgrund

Frågor kring att personer som söker försörjningsstöd kan känna sig tvingade att utträda ur Svenska kyrkan för att slippa betala kyrkoavgift aktualiserades i 2014 års kyrkomöte. I Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2014:7 *Inför ett golv för kyrkoavgiften* behandlades en motion (2014:49) från huvudmotionären bakom årets motion 2016:87. Mot bakgrund av den inledningsvis nämnda problematiken föreslogs i den motionen att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag utreda möjligheterna att införa ett golv för kyrkoavgiften. I enlighet med utskottets förslag avslogs motionen av kyrkomötet. I betänkandet behandlades i huvudsak olika förhållanden kopplade till den i flera sammanhang diskuterade frågan om golv och tak för kyrkoavgiften. I sina överväganden konstaterade Ekonomi- och egendomsutskottet att motionären angav att personer som har svårt att klara sin försörjning och sökt försörjningsstöd, blivit uppmanade av socialtjänsten att gå ur Svenska kyrkan för att därigenom förbättra sin ekonomi. ”I den mån sådana situationer förekommer, anser utskottet det i så fall vara ett felaktigt handlande från myndigheternas sida mot bakgrund av den lagstiftning om religionsfrihet som finns i Sverige.” Utskottet såg dock inte detta

som ett skäl att införa ett golv för kyrkoavgiften utan menade att det skulle angripas på annat sätt, t.ex. genom kontakter med berörda myndigheter.

Det torde inte finnas något underlag för att bedöma i vilken utsträckning det kan förekomma att personer efter någon form av påtryckningar eller eventuella tips från handläggare inom socialtjänsten lämnar Svenska kyrkan av ekonomiska skäl. Det kan noteras att i Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) berörs inte kyrkoavgiften alls. Detsamma gäller Socialstyrelsens relativt omfattande handbok för socialtjänsten om ekonomiskt bistånd från 2013.

På Socialstyrelsens webbplats kan man göra en förenklad provberäkning för att få reda på om den egna ekonomin ligger över eller under nivån för försörjningsstöd. Där talas om att man ska göra beräkningen utifrån hushållets inkomster ”netto efter skatt”. Vad som avses med detta i relation till kyrkoavgiften, som ju betalas tillsammans med skatten, framgår inte.

En sökning på internet tyder på att det i regel inte heller i kommunala riktlinjer för ekonomiskt bistånd tas upp frågor om kyrkoavgiften. Det som kan finnas med gäller begravningskostnader. I ett par fall kan man läsa att de merkostnader för begravningsgudstjänst som kan uppstå för den som inte tillhört Svenska kyrkan inte är skäl för extra bistånd. I något fall sägs att ”för personer som inte betalat kyrkoavgift tillkommer skäliga kostnader för präst eller begravningsförrättare, kyrkorum/kapell och organist. En rimlig nivå är högst 16 procent av prisbasbeloppet”. Detta innebär innevarande år drygt 7 000 kronor.

Det förekommer i information om avgifter för äldreomsorg att bruttointkomst ska anges och att kommunen då beräknar vilken skatt man betalar exklusive kyrkoavgift. Nettointkomsten är sedan avgörande för avgiftsnivån.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:87.

Utskottet ansluter sig till det som sägs i motion 2016:87 om att det blir ett religionsfrihetsproblem om personer som lever under knappa ekonomiska villkor känner sig tvingade att lämna Svenska kyrkan efter kontakt med myndighetspersoner. Det finns inte några direkta regler som styr detta utan det synes bara vara beroende av hur enskilda handläggare inom socialtjänsten tolkar lagstiftningen. Det finns goda skäl för Svenska kyrkan att på det sätt som sägs i motionen ta upp en dialog med de myndigheter som har ett övergripande ansvar på detta område, Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg. Mot den här bakgrunden föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:87.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

TU 2016:15

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:16

Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:88 där det föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utarbeta förslag på reglering i kyrkoordningen om att det i varje församlingsinstruktion ska finnas en beskrivning av församlingens ansvar för sjuka och för samspelet med Sjukhuskyrkan. Utskottet menar att församlingsinstruktionen naturligtvis ska behandla församlingens egen sjukhuskyrkoöverksamhet. Däremot bör inte andra frågor som avser samspelet med Sjukhuskyrkan tas upp där. Utskottet föreslår därmed att motion 2016:88 ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:88.

Motionens förslag

Motion 2016:88 av Hanna Unger m.fl., Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta förslag på reglering i kyrkoordningen om att det i varje Församlingsinstruktion ska finnas en beskrivning av församlingens ansvar för sjuka och för samspelet med Sjukhuskyrkan.

Bakgrund

Församlingsinstruktionen var en nyhet som infördes vid kyrkoordningens tillkomst. I Andra kyrkolagsutskottets betänkande om förslaget till kyrkoordning (2K1 1999:1) angavs som församlingsinstruktionens syfte att låta det gemensamma ansvarstagandet komma till uttryck i en praktiskt hanterbar form och att vara ett instrument för stiftets tillsyn men även ge stiftet insyn i det lokala arbetet.

En grundläggande bestämmelse om församlingsinstruktionen finns i 2 kap. 6 § i kyrkoordningen. Där sägs att det för varje församling ska finnas en församlingsinstruktion som anger hur församlingen fullgör sin grundläggande uppgift samt att flera församlingar som samverkar i ett pastorat har en gemensam församlingsinstruktion.

I 57 kap. 5–7 §§ finns närmare bestämmelser om församlingsinstruktionens innehåll, hur den utarbetas och om hur beslut fattas om församlingsinstruktionen. Dessa bestämmelser har ändrats på några punkter under årens lopp. Det har bl.a. gällt bestämmelserna om verksamhet på andra språk än svenska och att barnets perspektiv ska finnas med utifrån en barnkonsekvensanalys. I samband med 2012 års beslut om

ändringar i den lokala strukturen togs bl.a. in bestämmelser om att ansvarsfördelningen mellan församlingar och pastorat för den grundläggande uppgiften ska behandlas i församlingsinstruktionen.

Ursprungligen fanns bestämmelser om att vissa personalfrågor skulle behandlas i församlingsinstruktionen. Det gällde samverkan med andra församlingar i personalfrågor och fortbildning för personal som arbetar med den grundläggande uppgiften. Efter att detta har utgått kan det sägas ha blivit en tydligare koncentration på det som hela tiden varit det centrala innehållet, nämligen ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift. Det har genom motioner väckts förslag om vissa förändringar på detta område. Vid 1999 års kyrkomöte fanns förslag om att den kyrkomusikaliska verksamheten särskilt skulle tas med i bestämmelserna (mot. 1999:178 och 198). Detta avvisades med motiveringen att den kyrkomusikaliska verksamheten är en del av gudstjänstlivet (2KL 1999:1). 2001 års kyrkomöte avvisade ett förslag om att begravningsverksamheten skulle behandlas i församlingsinstruktionen (Kr 2001:7). Ett förslag om en pastoral för volontärer i församlingsinstruktionen avslogs av 2011 års kyrkomöte (TU 2011:14). Ett annat förslag med viss koppling till nyss nämnda, nämligen om ”en obligatorisk uppgift i varje församlingsinstruktion om församlingens/pastoratets frivilligarbete”, avslogs av 2013 års kyrkomöte (TU 2013:3).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:88.
--

I likhet med vad som anges i motionen tog utskottet i sina överläggningar en utgångspunkt i vistelsebegreppet. Det innebär att den församling där ett sjukhus är beläget enligt 2 kap. 1 § i kyrkoordningen har ansvaret för den kyrkliga verksamheten för dem som vistas på sjukhuset. Därmed hör det också till det som behöver finnas med i församlingsinstruktionens pastorala program för den församlingen. Motionsförslaget går längre när det sägs att varje församlingsinstruktion ska behandla inte bara församlingens ansvar för sjuka som tillhör eller vistas i församlingen utan även en beskrivning av samspelet med Sjukhuskyrkan.

Flera frågor avseende Sjukhuskyrkan behöver behandlas på ett bredare plan än bara i en enskild församling. Hit hör finansieringen när det är fråga om ett sjukhus med ett stort upptagningsområde. Sjukhuskyrkans verksamhet gäller då många personer som inte bor eller tillhör församlingen där sjukhuset är beläget. Det kräver också att finansieringen bygger på mer än kyrkoavgifterna i den församlingen. Det är naturligt att den gemensamma finansieringen sker genom strukturbidrag från stiftet. En annan sak är att det kan behövas överenskommelser om samverkan mellan Sjukhuskyrkan och flera församlingar. Utskottet menar dock att frågor av detta slag inte hör hemma i församlingsinstruktionen. Det finns goda skäl för att på det sätt som har skett vid andra tillfällen när det framförts förslag om nya obligatoriska uppgifter i församlingsinstruktionen inta en restriktiv hållning. Det har ändå tillförts en del nya förhållanden som ska behandlas i församlingsinstruktionen. Det finns en risk för en viss överbelastning. Utskottet menar att det som tas upp i motion 2016:88 inte bör leda till nya bestämmelser om obligatoriska moment i församlingsinstruktionen och föreslår därmed att motionen ska avslås.

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:17

Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas Överklagandenämndens verksamhetsberättelse för 2015. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna. Överklagandenämnden har väckt frågan om översyn av bestämmelser om barnkonsekvensanalyser. Utskottet konstaterar att det under våren 2016 har kommit en ny handbok om barnkonsekvensanalyser. Utskottet menar att man i det läget bör avvakta med en eventuell översyn av bestämmelserna om barnkonsekvensanalyser.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse 2015 till handlingarna.

Verksamhetsberättelsen

Svenska kyrkans överklagandenämnd har den 13 juni 2016 beslutat om verksamhetsberättelse för 2015. Överklagandenämnden har överlämnat verksamhetsberättelsen till kyrkomötet.

Bakgrund

Överklagandenämndens ställning

I 4 kap. 8 § i kyrkomötets arbetsordning anges att Tillsyns- och uppdragsutskottet bereder bl.a. till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse från Svenska kyrkans överklagandenämnd. Det finns ingen bestämmelse om att Överklagandenämnden ska avge en verksamhetsberättelse. Överklagandenämnden har dock gjort detta alltsedan sin tillkomst och även beträffande verksamheten 2015. Syftet med bestämmelsen i arbetsordningen är att det ska finnas en ordning för att ta emot och behandla verksamhetsberättelsen om en sådan överlämnas till kyrkomötet.

Överklagandenämnden ska självständigt fullgöra den uppgift som anges i 10 kap. 10 § i kyrkoordningen, nämligen att ytterst överpröva beslut inom Svenska kyrkan. När kyrkoordningen tillkom framhölls att Överklagandenämndens självständiga ställning innebär att kyrkomötet och andra rikskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i nämnden. Det finns inte heller utrymme för någon annan generell reglering av nämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen (CsSkr 1999:3 sid. 2–378). Någon granskning av hur Överklagandenämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

Verksamheten 2015

I verksamhetsberättelsen för 2015 redovisar Överklagandenämnden sina uppgifter, sin sammansättning och när sammanträden har hållits. Nämnden anger att dess verksamhet liksom tidigare varit inriktad utifrån ett mål som kan preciseras till att ärenden ska avgöras på ett rättssäkert och effektivt sätt och effektmålet att medianåldern för ärenden som avgörs genom nämndbeslut inte bör överstiga tre månader. Överklagandenämnden anser att nämnda mål väsentligen har uppfyllts under 2015.

Vidare redovisas i verksamhetsberättelsen antalet inkomna ärenden åren 2012–2015 och varifrån de kommer. För samma tidsperiod redovisar Överklagandenämnden antalet avgjorda ärenden efter ärendetyp och för 2015 i vilken utsträckning utgången i besluten innefattat att det hos nämnden klandrade beslutet undanröjts, upphävts eller helt eller delvis ändrats eller att det beslutats att ärendet ska prövas på nytt. Beslut av dessa slag fattades beträffande fem ärenden 2015 vilket var tre färre än 2014. Samtidigt minskade antalet slutliga beslut från 41 till 33.

Antalet ärenden som underställdes Överklagandenämndens prövning under 2015 har ökat marginellt i förhållande till föregående år, från 43 till 45. Nämnden förväntar sig inte någon större förändring av antalet ärenden under kommande år.

Behov av översyn av bestämmelser i kyrkoordningen

Överklagandenämnden redovisar att den har ett antal beslutsprövningsärenden där frågan om barnkonsekvensanalys varit aktuell. Barnkonsekvensanalyserna som nämnden har tagit del av har varit av skiftande omfattning och kvalitet. Överklagandenämnden pekar på att det finns en osäkerhet om vad som krävs för att en barnkonsekvensanalys i kyrkoordningens mening ska anses vara upprättad. I ett par beslut har nämnden påtalat att kyrkoordningen saknar närmare bestämmelser om hur en barnkonsekvensanalys ska genomföras eller om vad den ska innehålla. Man har också konstaterat att det finns en *Handbok för barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan* vilken beskriver en metod för analysen och kan tjäna som stöd vid analysarbetet. Överklagandenämnden menar att det bör övervägas att införa klagande bestämmelser i kyrkoordningen eller i vart fall bindande riktlinjer, vilka kan bygga på handbokens innehåll.

Överklagandenämnden ser i övrigt utifrån sitt perspektiv för närvarande inte behov av ändringar i kyrkoordningen.

Bestämmelser om barnkonsekvensanalys

Kyrkoordningen innehåller bestämmelser om att kyrkoråd, stiftstyrelser och kyrkostyrelsen inför beslut ska genomföra barnkonsekvensanalyser. Bestämmelserna skiljer sig något åt ifråga om i vilka fall barnkonsekvensanalyser obligatoriskt ska genomföras (4 kap. 4 §, 7 kap. 11 § och 12 kap. 3 §). Bestämmelserna om när kyrkorådet ska göra barnkonsekvensanalyser har en mer generell karaktär medan det för såväl stiftsstyrelsen som kyrkostyrelsen talas om barnkonsekvenser vid handläggning av ”vissa ärenden enligt särskilda bestämmelser i kyrkoordningen”. Gemensamt är att det anges att de nämnda organen ska verka för barns bästa och genomföra barnkonsekvensanalyser inför beslut. I bestämmelserna om församlingsinstruktionen anges att i det pastorala programmet ska barnets perspektiv behandlas utifrån en barnkonsekvensanalys (57 kap. 5 §).

När 2012 års kyrkomöte fattade beslut om att införa bestämmelser i kyrkoordningen om barnkonsekvensanalys diskuterades inte frågan om vilka krav som bör ställas på en barnkonsekvensanalys närmare (KsSkr 2012:3, O 2012:1). Det som främst behandlades i kyrkostyrelsens skrivelse gällde i vilka fall det ska finnas krav

på en barnkonsekvensanalys. I anslutning till synpunkter i ett remissvar från Stiftsstyrelsen i Lunds stift talades dock om att revisorerna vid sin granskning skulle kunna uppmärksamma om en genomförd barnkonsekvensanalys är bristfällig. Kyrkostyrelsen uttryckte också en förhoppning att den nyutkomna handboken för barnkonsekvensanalys i Svenska kyrkan efter utvärdering och bearbetning skulle bli ett viktigt verktyg för att säkerställa att barnkonsekvensanalyser kan genomföras med hög kvalitet utan att handläggningstiderna blir orimligt långa. En ny handbok har publicerats digitalt på Svenska kyrkans intranät våren 2016.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse 2015 till handlingarna.

Avsikten med behandlingen av Överklagandenämndens verksamhetsberättelse är inte att det ska ske någon prövning av verksamheten. Kyrkomötet har inte att ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller ej. Därmed har inte heller utskottet att göra någon värdering, vare sig positiv eller negativ, i fråga om hur verksamheten har bedrivits.

Överklagandenämnden har i verksamhetsberättelsen tagit upp frågan om utformningen av barnkonsekvensanalyser. Det framgår av bakgrundsteckningen att det våren 2016 har kommit en ny handbok om barnkonsekvensanalyser. Utskottet menar att man i det läget bör avvakta med en eventuell översyn av bestämmelserna om barnkonsekvensanalyser eller utfärdande av någon typ av bindande riktlinjer. Först bör prövas om den nya handboken kan bidra till större enhetlighet i fråga om hur barnkonsekvensanalyser ska vara utformade.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Kent Karlsson, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Helena Björkman.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:18

Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas verksamhetsberättelsen 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelsen för 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Verksamhetsberättelsen

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar har den 9 juni 2016 beslutat om verksamhetsberättelse för 2015. Ansvarsnämnden har överlämnat verksamhetsberättelsen till kyrkomötet.

Bakgrund

Ansvarsnämndens ställning

Av 4 kap. 8 § i kyrkomötets arbetsordning följer att Tillsyns- och uppdragsutskottet bl.a. ska bereda till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse från Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Det finns ingen bestämmelse om att Ansvarsnämnden ska avge en verksamhetsberättelse. Syftet med bestämmelsen i arbetsordningen är att det ska finnas en ordning för att ta emot och behandla verksamhetsberättelsen om en sådan överlämnas till kyrkomötet.

Ansvarsnämnden för biskopar ska självständigt fullgöra den uppgift som anges i 10 kap. 8 § kyrkoordningen, nämligen att pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vinningstjänst. Härtill ska nämnden enligt bestämmelserna i 8 kap. 8 § i kyrkoordningen pröva behörigheten att biskopvigas hos dem som erhåller röster i nomineringsval. När kyrkoordningen tillkom framhölls att Ansvarsnämndens självständiga ställning innebär att kyrkomötet och andra rikskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i nämnden. Det finns inte heller utrymme för någon annan generell reglering av nämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen (CsSkr 1999:3 sidorna 2–378). Någon granskning av hur Ansvarsnämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

Verksamheten 2015

I verksamhetsberättelsen för 2015 redovisas Ansvarsnämndens sammansättning, sammanträden och arbete. Nämnden anger att dess verksamhet liksom tidigare varit inriktad på att avgöra inkomna ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt samt att detta ska ske utan onödigt dröjsmål. Inriktningen är att medianåldern för avgjorda ärenden inte bör överstiga fyra månader för tillsynsärenden och två månader för ärenden om behörighetsprövning inför biskopsval.

Vidare redovisas i verksamhetsberättelsen att det under året inkommit 18 ärenden. 13 av dessa avsåg anmälningar mot biskopar, ett avsåg behörighetsprövning inför biskopsval, ett avsåg remisser och tre var av administrativ karaktär. Nämnden avgjorde under året tolv av dessa ärenden.

Antalet inkomna ärenden var dubbelt så många som under 2014. Nämnden anser att det finns skäl att anta att antalet ärenden under 2016 kommer att bli något mindre i förhållande till antalet ärenden 2015.

Behov av översyn av bestämmelser i kyrkoordningen m.m.

Av verksamhetsberättelsen framgår att Ansvarsnämnden under året har uppmärksammat att användandet av sociala medier har påverkat anmälningens karaktär. Vissa sådana ärenden har föranletts av biskopars tillsynsåtgärder med anledning av prästers uttalanden i och användande av sociala medier medan andra har föranletts av biskopars användande av dessa medier. Uttalanden har i en del fall misstolkats vilket har fått negativa konsekvenser, såväl för berörda parter som för Svenska kyrkan i stort. Förhållandet har även uppmärksamats av biskopsmötet och av Svenska kyrkan på nationell nivå. En policy för användning av sociala medier i tjänsten antogs redan 2011 och uppdateras för närvarande. Ansvarsnämnden anser det vara av vikt att följa utvecklingen på området.

Ansvarsnämnden redovisar att den under året även har haft anledning beröra frågan om hanteringen av ärenden där präster har ansökt om att återfå behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst, i fall då prästen tidigare på egen begäran har förklarats obehörig. Nämnden konstaterar att en översyn av det nuvarande regelsystemet pågår genom initiativ inom kyrkokansliet.

Ansvarsnämnden konstaterar vidare att tillsynsuppdraget avseende biskopar är delat mellan nämnden och biskopsmötet. Nämnden avser att under 2016 sammanträffa med biskopsmötet för att diskutera gränsdragningsfrågor och andra frågor kring det delade tillsynsuppdraget.

Ansvarsnämnden ser, utifrån nämndens perspektiv, för närvarande inte behov av ändringar i kyrkoordningen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelsen 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Avsikten med behandlingen av verksamhetsberättelsen är inte att det ska ske någon prövning av Ansvarsnämndens verksamhet. Kyrkomötet har inte heller att ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller inte. Därmed har utskottet inte heller att göra någon värdering, vare sig positiv eller negativ, i fråga om hur verksamheten har bedrivits.

Utskottet finner inga skäl att ta upp någon fråga utifrån Ansvarsnämndens verksamhetsberättelse för 2015.

Uppsala den 28 september 2016

TU 2016:18

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof André, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.